

Dialogin tukeminen materiaalilla nuorten vastaanotto toiminnassa - Tervetuloa vastaanottojaksolle opas vanhemmille

Tiitta Suomalainen

2019 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

**Dialogin tukeminen materiaalilla nuorten
vastaanottotoiminnassa - Tervetuloa vas-
taanottojaksolle opas vanhemmille**
**Dialogin
tukeminen materiaalilla nuorten
vastaanottotoiminnassa - Tervetuloa
vastaanottojaksolle opas vanhemmille**

Tiitta Suomalainen
Sosionomi AMK
Opinnäytetyö
Toukokuu, 2019

Opinnäytetyön tavoitteena oli kehittää opas annettavaksi sijoitettujen nuorten vanhemmille Helsingin kaupungin Nuorten Vastaanotto -toiminnassa. Helsingin kaupungin nuorten vastaanotto toiminta on osa lastensuojelun palveluja 13-17-vuotiaille helsinkiläisille. Vastaanottoyksiköitä on Helsingissä kolme, joissa jokaisessa kahdesta kolmeen osastoa, palvelu on lastensuojelulaitostoimintaa keskittyen lyhyisiin arviointijaksoihin.

Opas kehitettiin tukemaan osaston henkilökunnan ja vanhempien välistä yhteistyötä. Nuoren sijoitus kodin ulkopuolelle on usein kriisi koko perheelle. Kriisi alentaa tunnetusti ihmisen toimintakykyä. Tällä hetkellä vanhemmille annettava tieto on vain sanallista. Opas kehitettiin helpottamaan tiedon kulkua kriisin keskellä, kun asioita voi sisäistää pienissä erissä ja asiaan täytyy voida palata. Opas annetaan vanhemmille heti nuoren tultua vastaanotto-osastolle. Oppaan keskeisenä tavoitteena oli olla helppolukuinen ja helppokäyttöinen. Oppaassa osaston arki esiteltiin ja kerrottiin mitä nuoren arki sisältää osastolla, osaston toimintatavat ja säännöt avattiin sekä vanhemmille selkeytettiin osastolla käytettyjä termejä.

Oppaan kehittämisen taustaksi oli tarkoitus toteuttaa kaksi kyselyä yksi vastaanottojen työntekijöille ja yksi sijoitettujen nuorten vanhemmille. Kyselyistä toinen oli vanhemmille ja siinä haettiin tarkemmin tietoa millainen opas olisi toimivin, kyselyyn ei tullut ainuttakaan vastausta, jonka vuoksi kyselyn tuloksia ei voitu käyttää oppaan rakentamisessa. Toinen kysely toteutettiin työntekijöille ja siinä haettiin vastauksia väittämiin vanhempien ymmärryksestä osaston toiminnasta. Kyselyt toteutettiin Laurean E-lomakkeella täysin anonyymisti. Kyselyt koostuivat väittämistä, joihin vastattiin asteikolla yhdestä viiteen, vastauksissa yksi edusti täysin eri mieltä ja viisi täysin samaa mieltä, väliin jäivät luvut mielipiteitä siltä väliltä. Vastaanotto-osastojen työntekijöiden innostaminen mukaan kehittämiseen ei onnistunut, mikä näkyi vastausten vähäisessä määrässä. Vastauksista pystyi kuitenkin tehdä johtopäätöksen, että työntekijät kokivat vanhempien käsittävän heikosti jakson aikana tapahtuvat asiat. Suurimmaksi toiveeksi työntekijöiltä tuli vanhempien roolin selkeyttämisen. Työntekijät toivoivat vanhempien muistavan, ettei vanhemmuus lopu sijoitukseen. Perhe on nuorelle tärkeä voimavara ja muutosten keskellä sen merkitys ei vähene. Opinnäytetyössä nostettiin vanhemmuuden roolia kuvaamaan termi rinnakkainen vanhemmuus, jota pyrittiin vahvistamaan myös oppaassa.

Oppaan toteutus jäi hyvin itsenäiseksi ja perustui vahvasti oman harjoittelujaksosi havaintoihin. Opinnäytetyön alkuvaiheessa karsittiin tutkimuksellista osuutta jättämällä työntekijöiden teemahaastattelut pois, mikä näkyi lopputuloksessa pinnallisena asioiden läpikäyntinä. Opas on kuitenkin toimiva työkalu ja valmiina käyttöönottoon kaikissa Helsingin Kaupungin Nuorten Vastaanottoyksiköissä. Opas on kirjoitettu yleisoppaaksi kaikkien osastojen käyttöön, kuitenkin niin, että jokainen osasto lisää käyttämäänsä versioon omat yhteystietonsa. Opas toteutettiin tilaajan toiveen mukaisesti niin, että sitä on helppo lukea myös esimerkiksi mobiililaitteilta ja sitä voi jakaa myös sähköisesti.

Asiasanat: dialogisuus, lastensuojelu, rinnakkainen vanhemmuus

This thesis develops a guide for the parents of admitted young people in Helsinki Youth Reception. Helsinki City Youth Reception is a part of child welfare services for 13-17-year-old Helsinki residents. There are three receptions in Helsinki, each with two to three departments. The service is a foster institution and it provides short-term foster care.

The guide will be developed to support collaboration between department staff and parents. When a young person is placed outside of home, it is also often a crisis for the whole family. The crisis makes the ability to understand what's happening difficult. Currently, the information on what is given to parents is only verbal. The guide makes it easier to deal with the crisis when explanations are also given in written language and it can be read bit by bit. The guide is given to the parents when a young person arrives at the reception department for the first time. The main goal of this guide is for it to be easy to read and easy to use. In the guide, the everyday life of the department is presented and explained. Also, presented is what is included for a young person in a period in foster care, the procedures and rules of the department, and the professional terms used in the department.

As a background for the development of the guide, I made two queries. First a survey was for the parents, and it looked more closely at what kind of guide is easy to use. The second survey was made for the employees and it sought answers to the claims about parents' understanding of the department's activities. The questionnaires were executed anonymously on Laurea's E-form. The questionnaires consisted of statements that were answered on a scale of one to five, one responding completely disagreeing and five totally agreeing. Encouraging the staff of the reception departments to develop the guide with me was not successful, which is reflected in the limited number of responses. However, it can be concluded from the answers that the employees feel that the parents aren't understanding procedures during the foster care period. The greatest expectation from employees regarding the guide was that it should clarify the role of parents. Employees hoped the parents would remember that parenting does not end during the foster care period. The family is an important resource for the young person, and in the middle of change, the importance is not reduced. In the thesis, the role of parenthood has

The implementation of the guide was very independent and was strongly based on the findings of my own training period. In the early stages of the thesis, the research part was cut smaller by leaving out the theme interviews of the employees, which is reflected in the result as a more superficial review of things. However, the guide is a working tool and ready for deployment at all Helsinki City Youth Reception Departments. The guide is written as a general guide for all departments, but each department adds their own contact information to the version they use. The guide was implemented according to the request of the subscriber so that it can be read easily from, for example, mobile devices and can also be given electronically.

Keywords: Dialogue, Child welfare, Parallel parenting

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Opinnäytetyön tarkoitus, tavoitteet ja tehtävät	2
3	Opinnäytetyön toteutusympäristön kuvaus	3
4	Kriisi	5
5	Dialogisuus	6
6	Vanhemman rooli rinnakkaisessa vanhemmuudessa	7
7	Oppaalle asetetut tavoitteet	8
8	Kehittämistyön prosessin kuvaus	9
9	Tutkimuksellinen osuus	11
9.1	E-lomakekyselyt	12
9.2	E-kysely työntekijöille tulokset	15
9.3	Johtopäätökset	23
10	Oppaan rakentaminen	25
10.1	Työelämän palaute	27
10.2	Arviointi	27
11	Yhteenveto, pohdinta ja jatkokehitys	28
	Lähteet	30
	Kuviot	33
	Taulukot	33
	Liitteet	34

1 Johdanto

Opinnäytetyöni ajatus syntyi Sosionomi AMK-opintoihini sisältyvän työharjoittelun aikana, jonka suoritin Helsingin kaupungin nuorten vastaanotossa, jatkossa nuorten vastaanotto. Nuorten vastaanotto on lastensuojelulaitos, johon nuori sijoitetaan usein kiireellisenä sijoituksena 30 - 60 vuorokaudeksi ja tämän sijoitusjakson tavoitteena on usein kokonaisvaltaisen lastensuojelutarpeen arviointi. Kiireellisellä sijoituksella tarkoitetaan tilannetta, jossa nuori sijoitetaan kodin ulkopuolelle lastensuojelulain mukaisesti sosiaalityöntekijän toimesta nuoren kasvun ja kehityksen ollessa vaarassa. (471/2007.) Opinnäytetyö perustui suoraan työntekijöiden tarpeeseen. Tartuin haasteeseen vastata kysymykseen, miten nuorten vastaanotto voisi antaa sijoitettujen nuorten vanhemmille paremman tietopaketin ja informaation tulotilanteessa kuin vain sanallinen ohjeistus ja näin ehkäistä epäselvyyksiä dialogisessa yhteistyössä jatkossa. Haasteet vanhempien tiedoissa nuorten vastaanoton arjen kulusta ja toiminnasta saattoivat luoda suuriakin haasteita vanhempien ja nuorten vastaanoton osaston väliselle yhteistyölle nuoren sijoituksen aikana. Dialogin tueksi kehiteltävällä informatiivisella materiaalipaketilla olisi mahdollista tukea vanhempia ymmärtämään nuorten vastaanoton käytänteitä ja toimintatapoja. Oppaan muotoon painettava materiaali olisi myös mahdollista ottaa mukaan kotiin tutustuttavaksi, jolloin vanhemmilla on mahdollisuus perehtyä osaston toimintatapoihin ja nuorten arjen toimintaan rauhassa ja kiireettömästi.

Tulotilanne on usein kriisitilanne, ja kriisi tunnetusti alentaa ihmisen toimintakykyä (Heiskanen & Salonen & Sassi 2006, 35.). Toimintakyvyn alentumisen tiedostaminen ja nykyinen toimintatapa ovat ristiriidassa keskenään. Kriisin aiheuttamaa toimintakyvyn alenemista sen sijaan voidaan helpottaa antamalla vanhemmille materiaali, johon voi palata ja jota voi sisäistää asia kerrallaan. Perhe on nuorelle voimavara ja kodin ulkopuolelle sijoitettaessa nuoren elämä on ristiriitaisten tunteiden vallassa, jolloin kaikki voimavarat ovat tarpeen. Tilanne on usein raskas myös nuoren perheelle. Vastaanotto-osastojen tulisi kuitenkin onnistua saavuttamaan dialoginen yhteistyö vanhempien kanssa ja kyetä tukemaan nuoren ja perheen yhteydenpitoa. Sujuva dialoginen yhteistyö antaa valmiudet tämän onnistumiseen. Nuoren hyvinvoinnin, toimintakyvyn ja jaksamisen kannalta on tärkeää, että dialoginen yhteistyö alkaa jo jakson alussa ja vanhemmat ymmärtävät perheen roolin ja merkityksen osana sijoitusjaksoa.

Internet on täynnä monenlaista tietoa ja monet vanhemmat hakevat tietoa sieltä. Haasteena näiden tietojen oikeudenmukaisuudessa on se, ettei kirjoittajaa useinkaan tiedetä, tieto voi olla vanhentunutta ja, ettei oikeanlaista tietoa ole saatavilla. Luottamussuhteen rakentumisen kannalta, on tärkeää, että vanhemmat saavat tiedot luotettavasta lähteestä. Vastaanottojen työntekijöiden mukaan hektisessä ja alati muutosten alla olevassa työyhteisössä dialogin tueksi kaivataan konkreettista kädestä käteen annettavaa tietopakettia.

Opinnäytetyö on toiminnallinen sisältäen tutkimuksellisen osion, jossa käsitellään tarkoitusta ja tavoitteita kehittämistehtävän tueksi. Kehittämistehtävänä ideoin, suunnittelen ja toteutan oppaan kaikkien Helsingin kaupungin nuorten vastaanottotoiminta-osastojen käyttöön. Oppaan tarkoituksena on olla mahdollisimman tiivis, informatiivinen ja helppolukuinen, jotta sen lukeminen on helppoa esimerkiksi maahanmuuttajataustaisille vanhemmille, tai vanhemmille, joilla on luku- ja kirjoitusvaikeuksia.

Opinnäytetyöni sisältää vahvasti työelämän arkista kehittämistä ja valmistaa minua ammattilaisena ja työelämän kehittäjänä. Sosionomina toivoisin työskenteleväni tulevaisuudessa lastensuojelun parissa, jonka vuoksi halusin myös kehittyä sen alan osajana ja päädyin tekemään opinnäytetyöni lastensuojelusta, saadakseni lisää oppia alan työtehtävistä. Lisäksi olen kiinnostunut pohtimaan dialogisuutta laitosten ja vanhempien välillä, sillä kommunikointi on mielestäni eräs tärkeimmistä työvälineistä, jonka kyseisessä ammatissa voi oppia.

Tässä raportissa kuvaan opinnäytetyötäni vaiheittain etenevänä kronologisena prosessina. Kuvaan myös itse kehittämisen, eli oppaan teon omana prosessinaan perustellen osioiden lopputuloksissa valintojani. Opinnäytetyön raportoinnissa käytin toiminnallisen opinnäytetyön raportoinnin menetelmiä (Airaksinen 2009) ja pyrin kuvaamaan prosessia mahdollisimman tarkasti. Aineiston kuvasin taulukoina, jotka muodostuivat kyselyn vastauksista, kuvaten vastaaja joukon mielipidettä (Haapaniemi & Routsalo 2009).

2 Opinnäytetyön tarkoitus, tavoitteet ja tehtävät

Opinnäytetyön tarkoitus oli sujuvoittaa nuorten vastaanoton työntekijöiden ja sijoitettujen nuorten vanhempien välistä yhteistyötä sekä dialogisuutta tuottamalla opas, jossa kuvataan nuorten vastaanotto osastojen toiminta ja säännöt selkeästi ja ymmärrettävästi. Opas tehtiin annettavaksi vanhemmille heti tulotilanteessa sujuvoittamaan sijoitusjakson aikaista yhteistyötä. Jakso on nuorten vastaanotossa käytetty termi, jolla kuvataan aikaa, jonka nuori viettää osastolla. Usein nuori on sijoitettu osastolle kiireellisenä sijoituksena tai avohuollon tukitoimena. Kiireellinen sijoitus kestää 30-60 vuorokautta (417/2007). Tulotilanteella tarkoitetaan hetkeä, jolloin nuori ensimmäistä kertaa tulee sisään vastaanotto-osaston ovista yksin tai perheen kanssa. Tulotilanne on usein vanhemmille ja nuorelle stressaava sekä jännittävä. Tilanne ei välttämättä ole nuorelle täysin vapaaehtoinen, vaan usein kyseessä on lastensuojelun mukainen kiireellinen sijoitus, joka jo nimellään kertoo olevansa usein yllättävä tilanne.

Nuorille on vastaanotto-osastoilla Tervetuloa vastaanottoon -kansio, joka annetaan dialogisen läpikäynnin tueksi tulotilanteen jälkeen nuorelle hänen huoneeseensa. Nuorella on siis rauha käydä asiat läpi omassa tahdissa ja palata tarvittaessa kohtiin, jotka tuntuvat epäselviltä. Vanhemmille ei tällaista ole. Tavoitteena oli koota mahdollisimman käyttäjää palvelevaan muotoon infopaketti, jota myöhemmin kutsutaan oppaaksi. Vanhemmille annettavalla oppaalla pyritään ehkäisemään väärinymmärryksiä ja haasteita dialogisessa yhteistyössä jakson

aikana. Useilla vanhemmilla on haasteita ymmärtää jakson aikana tehtävää arviointityötä tai sitä, minkä vuoksi lastensuojelulaitoksessa joudutaan toisinaan rajaamaan nuoren liikkumista ja toimintaa kasvatuksellisin toimenpitein.

Dialoginen yhteistyö -termillä kuvataan kaksisuuntaista yhteistyötä. Sana dialogi itsessään kuvaa tilannetta, jossa vähintään kaksi henkilöä käy keskustelua. Yhteistyö tarkoittaa yhdessä tekemistä. Usein koetaan lastensuojelulaitoksen työntekijöiden olevan statukseltaan vanhempia ylempänä. Tätä ajatusta purkamaan käytän opinnäytetyötä tehdessäni kehittämäni termiä dialoginen yhteistyö ja jo olemassa ollut termi rinnakkainen vanhemmuus, joilla pyrin avaamaan perheen osallisuuden tärkeyttä jakson aikana ja toisaalta luomaan sille määritteen mitä ei ole yleisesti tietääkseni käytössä. Näillä termeillä pyrin kuvaamaan siis vanhemman roolia ja yhteistyön muotoa osaston ja vanhemman välillä. Dialoginen yhteistyö kehittyi opinnäytetyön alkuvaiheessa termiksi kuvaamaan vanhemman ja laitoksen välistä yhteistyötä tai tarkemmin sen tavoitetta. On myös tärkeää käsittää, että kaikkea toimintaa ohjaa Lastensuojelulaki (417/2007). Nuorten vastaanotto-osaston kaikki toiminta perustuu lastensuojelulaissa määritetyille sijoituksille kodin ulkopuolelle ja säädöksille lastensuojelulaitoksesta.

3 Opinnäytetyön toteutusympäristön kuvaus

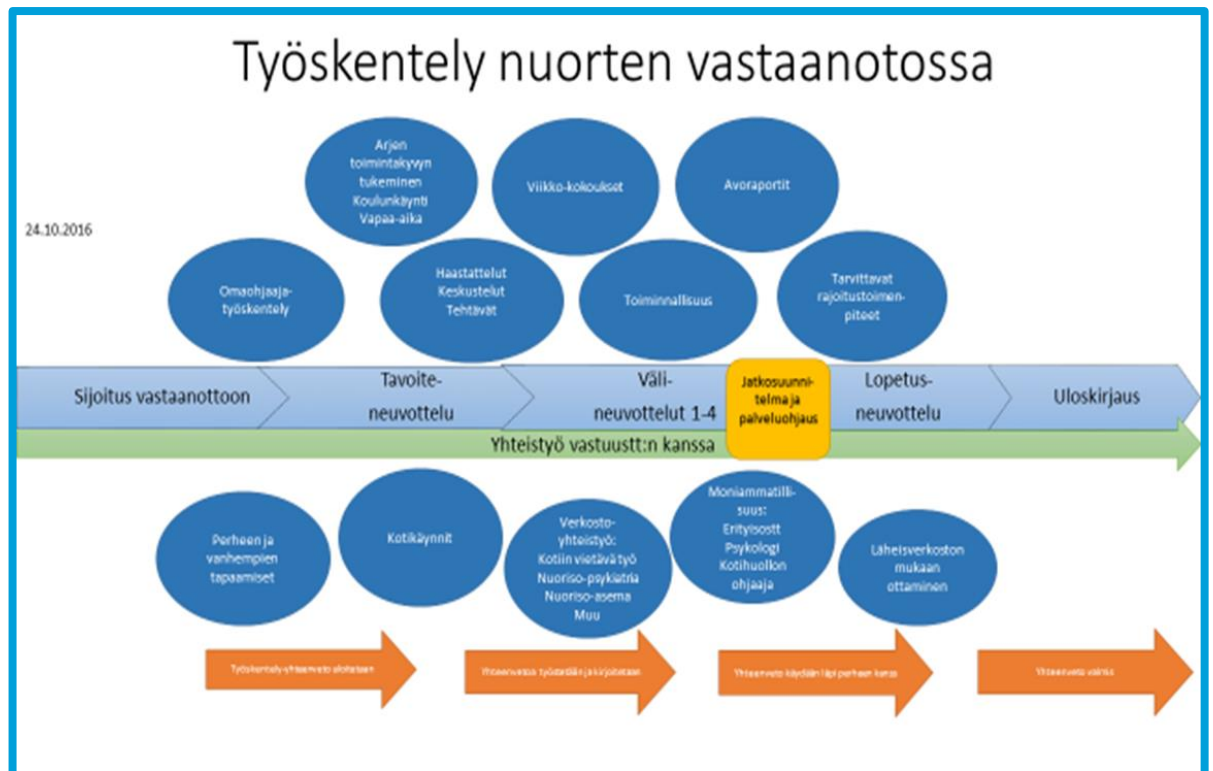
Opinnäytetyön tilaaja oli nuorten vastaanotto, joka on Helsingin kaupungin lastensuojelulaitospalvelu 13-17 -vuotiaille nuorille. Helsingin kaupungilla on kolme nuorten vastaanottoa, joissa kaikissa on kahdesta kolmeen osastoa. (Nuorten vastaanottolaitokset 2018.)

Sijoittamiselle voi olla monia syitä, mutta jo lainkin mukaan perusteluna on nuoren kasvun ja kehityksen turvaaminen, jolloin nuori sijoitetaan nuorten vastaanottoon viranhaltijan, eli sosiaalityöntekijän päätöksellä, joka perustuu lastensuojelulakiin (417/2007). Lähtökohtaisesti nuoret tulevat kotoa ja sijoitus on kiireellinen sijoitus. Osa nuorista tulee vastaanottoon myös jatkosijoitusta odottamaan tai avohuollon tukitoimena. Nuorten vastaanotto on paikka, johon nuori tulee kriisiytyneen tilanteen kartoitukseen, jonka tarkoituksena on selvittää, onko kotona asumista mahdollista jatkaa vai tarvitaanko sijoitusta kodin ulkopuolelle jatkossa. Arviointijaksolla työskentelyn näkökulma painottuu hoidollisen sijaan kartoittavaan, tavoitteena on selvittää nuoren tilanne ja saada kriisiytynyt tilanne tasoittumaan. (Kieselbach 2018.)

Vastaanotto toiminta on ympärivuorokautista sekä päivystysluonteista nuorten kriisityötä ja arviointitoimintaa. Työ on tiivistä työskentelyä ja yhteydenpitoa nuoren, hänen perheensä, sosiaalityöntekijöiden sekä muiden tahojen ja verkostojen kanssa. Jokaiselle nuorelle nimeetään jakson ajaksi omaohjaaja. Omaohjaajalla on vastuu nuoren arviointiprosessin etenemisestä, dokumentoinnista sekä asiakasneuvotteluiden toteuttamisesta. Vastaanotto toiminnalla pyritään luomaan selkeä nivelvaihe nuoren lastensuojelupalveluihin. Vastaanottojakso voi olla nuoren näkökulmasta hektinen ja täynnä muutoksia, vaikka sillä pyritään kartoittamaan nuoren ja perheen kannalta paras ratkaisu jatkoon. Työskentely on luonteeltaan havainnoivaa ja

kartoittavaa. Arkikielessä käytetään arvioinnin termiä, sillä se hahmottuu nuorille selkeämmin. Tämä tarkoittaa, että havainnoidaan ja arvioidaan nuoren motivaatiota sekä kykyä ottaa vastaan ohjeita ja vastuuta arjesta. Lisäksi jakson aikana kartoitetaan ja havainnoidaan nuoren henkistä-, psyykkistä- ja fyysistä hyvinvointia. Toiminta on tärkeä osa lastensuojelutyön prosessia, jolla pyritään välttämään epäonnistuneet sijoitukset ja kotiutukset. Vastaanotto on lastensuojelulaitos, mutta sen perustarkoituksena on olla lyhytaikainen sijoitus ja lastensuojelullista kokonaistilannetta kartoittava jakso. (West 2018.)

Työntekijät vastaanotossa tuottavat jokaisesta nuoresta arviointiyhteenvedon jakson aikana, jonka tarkoituksena on auttaa vastuusosiaalityöntekijää päätöksenteossa nuoren jatkosta. Arviointiyhteenvedossa kootaan nuoren ja perheen kanssa jakson aikana tehty työskentely ja annetaan suositus jatkotuen tarpeesta. Arviointiyhteenvedossa käydään läpi nuoren sekä perheen kokonaisvaltainen hyvinvointi, päihteidenkäyttö ja kyky arjen hallintaan. (Kieselbach 2018.)

Kuvio 1: Työskentely nuorten vastaanotossa (Perehdytyskansio 2016)

Jokaisen nuorten jaksolle asetetaan tavoitteet jakson aluksi pidettävässä tavoiteneuvottelussa. Jakso on kuvattu prosessina kuviossa 1. Jakso koostuu useista vaiheista, joissa ensimmäisessä tavoiteneuvottelussa asetetaan koko jakson tavoitteet. Tavoitteet ovat yksilöllisiä, mutta esimerkiksi voisi mainita lastensuojelutarpeen arvioinnin tai huostaanoton valmistelun. Tavoitteissa pyritään asettamaan myös konkreettisia tavoitteita, joita voivat olla esimerkiksi nuoren päihteiden käytön arviointi tai sovittujen sääntöjen noudattaminen.

Tavoiteneuvottelun jälkeen pidetään yhdestä neljään välineuvottelua, joissa päivitetään tavoitteita tai arvioidaan tavoitteiden toteutumista. Tarpeen mukaan nuorta tuetaan palveluohjauksellisin keinoin muiden tukipalveluiden pariin. Näitä tukipalveluja voivat olla esimerkiksi tehostettu perhetyö tai psykiatriset palvelut. Perheen kanssa tehtävä työ on myös osa jakso-prosessia. Prosessin aikana kartoitetaan nuoren verkosto ja lähipiiri, sekä tehdään laaja-alaista yhteistyötä verkostojen kanssa. Jakson lopussa pidetään loppuneuvottelu, jossa tarkastellaan jakson sujumista ja tavoitteiden onnistumista. Loppuneuvottelussa usein myös todetaan, onko tarvetta esimerkiksi huostaanottoon.

Jokaisen nuoren jakso on hyvin yksilöllinen, sillä jokaisella nuorella on erilaiset syyt ja lähtökohdat sijoitukselle. Jossain tilanteissa jakso seuraa kuviossa 1 esitettyä prosessia ja toisinaan jakson aikana tapahtuu jotain merkittävää, jonka vuoksi koko prosessia tarkastellaan uudelleen. Tällaisia tilanteita voivat olla esimerkiksi nuoren syyllistyminen vakavaan rikokseen tai rikoksesta annettu tuomio. Neuvotteluihin osallistuvat lähtökohtaisesti omaohjaaja, vastuusosiaalityöntekijä, nuori itse ja nuoren huoltajat. Neuvotteluissa voi olla mukana myös muita nuoren arjen kannalta merkityksellisiä henkilöitä tai hoidosta vastaavia työntekijöitä. Lisäksi jakson aikana toteutetaan koti- ja tai perhetapaamisia, joissa kartoitetaan vanhemman ja nuoren suhdetta ja perheen toimintaa. (Kieselbach 2018.)

4 Kriisi

Käsittelen tulotilanteeseen johtaneita tapahtumia perheen kannalta kriisinä. Usein nuorten vastaanottoon sijoitus tehdään kiireellisenä sijoituksena, joka laukaisee perheeseen kriisitilanteen. Kriisi on Kreikankielinen sana ja tullut Suomenkieleen Latinan- ja Ruotsin kielten kautta (Ruppel 2019). Sanan merkitys on muuttunut alkuperäisestä kreikankielisestä, suomenkielessä sana tarkoittaa kärjistynyt, vaarallinen tilanne, käänne(kohta) tai murros (Kotimaisen kielten keskus 2018).

Kriisi on kirjallisuudesta ja nykypäivän puheesta tuttu termi. Elstad (2003, 8-9) jakaa kriisit kahteen kategoriaan, kehitys- ja traumaattiset kriisit. Traumaattinen kriisi johtuu yllättävästä tilanteesta, joka muuttaa arjen toimintatapoja merkittävästi. Jokainen kokee kriisin hyvin eri tavoin ja oireet ovat moninaisia. Kriisin aiheuttama tunnejärkytys saattaa aiheuttaa ihmiselle tiedollisten taitojen menetyksen ja tunnemaailman kadotuksen hetkeksi. (Heiskanen & Salonen & Sassi 2006, 35.) Tiedollisten taitojen menettämisen voidaan ajatella olevan myös kyky vastaanottaa informaatiota. Tästä samasta ajatuksesta ja työntekijöiden esiintuomista kehitystarpeista juontuu tämän opinnäytetyön tarpeellisuus tuottaa kriisitilanteen keskelle kirjallista materiaalia sanallisen viestinnän tueksi.

Kriisissä on neljä vaihetta, joista kiireellisen sijoituksen ajanjaksoon sopii sokkivaihe. Tilanne, jolloin asia on juuri tullut perheen tietoon ja nuori saapuu nuorten vastaanottoon. Sokkivaihe

alkaa heti kriisin laukaisun jälkeen ja siihen voi liittyä vahvaa kieltämistä, ulkopuolisuuden tunnetta ja jopa lamaantumista. (Kriisin vaiheet 2018.)

Kriisistä kertovien teorioiden pohjalta voidaan perustella, miksi tarvitaan materiaalia sanallisen informaation tueksi. Ihmisen alentunut kyky toimia ja ymmärtää sekä mahdollinen lamaantuminen kriisin vuoksi kertovat tarpeen sille, että tarvitaan monikanavaisempaa informaatiota ja informaatiota, johon voi palata omassa tahdissa.

5 Dialogisuus

Dialogisuus on tärkeä osa työskentelyä nuoren kanssa sijoitusjakson aikana. Dialogisuus ei ole vain nuoren ja vastaanotto-osaston työntekijöiden välistä, vaan olennainen osa tässä ovat myös sijoitetun nuoren vanhemmat. Lastensuojelulaissa on määritelty sijaishuoltopaikalle velvollisuus huolehtia yhteydenpidon pysymisestä vanhempiin (417/2007). Edellä mainittu velvoite luo selkeästi pakon tehdä työtä myös sijoitetun nuoren perheen kanssa ja tukea heitä dialogiin nuoren kanssa. Lastensuojelulain perimmäinen tarkoitus on kuitenkin turvata lapsen kasvua ja kehitystä, jonka vuoksi on erittäin tärkeää, että välit säilyvät.

Mielestäni parhaiten sijoitettua nuorta ja hänen jaksos tavoitteiden etenemistä jaksolla palvelee, että vastaanoton työntekijöiden ja sijoitetun nuoren perheen välillä olisi dialogista yhteistyötä. Dialogisella yhteistyöllä tarkoitan, että kommunikaatio on kaksisuuntaista. Perhe on nuoren voimavara ja sen merkitys myös sijoitusjakson aikana on suuri. Mielipiteeni perustuu omaan kokemukseeni työharjoittelu jaksolta nuorten vastaanotosta ja teoriaan, johon perehdyin opinnäytetyötä tehdessä. Yhteistyö perheen kanssa on ehdotonta, jotta nuorelle voidaan turvata turvallinen ympäristö, jossa myös perhe ja tai lähipiiri ovat mukana jaksos aikana. On kuitenkin hyvä huomata, ettei kannata rajata perhettä biologisiin suhteisiin, vaan tässä on kyseessä lähipiirin turvalliset aikuiset. Toimintatavat eivät kuitenkaan tämänhetkessä toimintakulttuurissa tue täysin sitä, että työntekijät ymmärtävät tilanteen olevan kriisitilanne, sillä kaikki tieto annetaan kriisitilanteessa vain sanallisesti. Hyvin todennäköisesti kehittämiskohde on kuitenkin jo tiedostettu, mutta hektisessä arjessa kyseistä asiaa ei ole sisäistetty, jonka vuoksi sen eteen ei ole tehty toimenpiteitä.

Dialogisen yhteistyön rakentamiseksi vaaditaan toimenpiteitä jo sijoituksen alussa. Nuori tulee usein vastaanotto-osastolle kiireellisenä sijoituksena ja ensimmäistä hetkeä, jossa kohdataan nuori sekä vanhemmat, kutsutaan tulotilanteeksi. Tulotilanne sisältää runsaasti haastattelua. Haastattelun muodostamia haasteita dialogisuudessa tarkastelen näkökulmasta, kuinka ihminen käyttäytyy haastattelussa (Valtonen, Ruusuvoori & Tiittula 2005). Haastattelu sanana kuvaa, että perinteisesti henkilö kyselee toiselta henkilöltä jotain. Haastattelussa usein haastattelijalla on valta-asema tilanteessa, jossa hän määrittää tilanteen etenemisen.

Kun kyseessä on haastattelu, on siinä myös roolit. Työntekijä toimii haastattelijana ja asiakasperhe vastaajana. Työntekijä on asiantuntija tilanteessa ja käyttää samalla asiantuntijavaltaa. Valta on aina mukana asiakkaan ja työntekijän välisessä kohtaamisessa ja toiminnassa, valta luo aina myös hierarkioita. Niiden tunnustaminen, hyväksyminen ja näkyväksi tekeminen lisää asiakkaan osallisuutta ja kuulluksi tulemisen tunnetta. (Valokivi 2004, 133.) Tulotilanteessa siis ei lähtökohtaisesti tällä tarkastelulla ole edellytyksiä dialogisen yhteistyön alkamiseen. Tämän seikan vuoksi, onkin tärkeää huomioida yhteistyön merkitys korostetusti kehittämistyönä rakennetussa oppaassa. Dialoginen yhteistyö onnistuessaan kuitenkin lisää vanhempien ymmärrystä heidän osallisuudestaan jakson kulkuun ja toisaalta myös helpottanee jakson kulkua.

On myös tutkittu, että sijaishuollon aikana ne, jotka säilyttävät hyvät suhteet perheeseen ja sukuun pärjäävät aikuisena paremmin (Courtney & Barth 1996, 81). Väittämä kuitenkin käsittelee pitkäaikaisesti sijoitettuja, mutta vastaanottojakso on myös usealle nuorelle paikka, josta pitkäaikaisempi sijoitus alkaa. Tämän valossa jakson yhteydenpidolla on siis tärkeä rooli yhteydenpitokulttuurin luojana. Tästä voisi myös tehdä johtopäätöksen, että yhteydenpidon toimiminen pitää yllä ihmissuhdetta, joka nuoren päästyä sijaishuollosta voi olla merkityksellinen tukiverkosto. Tätä näkemystä tukee Valkosen (1995) väittämä, että yhteydenpidon katkeaminen vanhempiin on aina haitallista, vaikka vanhemmuus olisikin huonoa. Kriittisin ajanjakson yhteydenpidon katkeamiselle on huostaanoton alkuvaihe.

Dialogisen yhteistyön saavuttamiseksi on saatava myös vanhemmille käsitys heidän roolistaan nuoren sijoitusjakson aikana ja roolin merkityksestä nuoren tulevaisuudelle. Tätä on teorian valossa painotettava oppaassa, jotta yhteistyön syntyminen ei jäisi vaan ongelmallisen, jännittävän ja dialogisesti köyhän tulotilanteen varaan. Ihmissuhteiden ylläpidon edellytyksenä on osittain myös toimiva yhteistyö vanhempien ja osastojen välillä. Lisäksi täytyy huomioida kokonaisuus ja luoda yhdessä toimiva yhteistyömalli.

6 Vanhemman rooli rinnakkaisessa vanhemmuudessa

Vanhemmuutta ja vanhemman roolia voi tarkastella useista näkökulmista. Vanhemmuuden voi jakaa kolmen yläkäsitteen alle, biologisen-, sosiaalisen- ja psyykkisen vanhemmuuden. Biologinen selviää jo käsitteestäkin, olemalla biologiseen siteeseen liittyvä eli käytännössä äiti ja isä, jotka ovat lapsen tehneet, jolloin suhde perustuu biologiaan. Sosiaalinen vanhemmuus ei sitoudu biologiaan, vaan kyse on siitä, kuka lapsen kanssa on sosiaalisesti läsnä vanhemman roolissa. Psykologisessa vanhemmuudessa lapsi kokee vanhemman vanhemmaksi. Samalla vanhemmuutta voi tarkastella vahvemmin roolina jaottelemalla vanhemmuuden etä-, jaettuun- ja rinnakkaiseen vanhemmuuteen. Vanhemmuus on yksilöllistä, perheet monimuotoisia, eikä yhtä oikeaa mallia ole. (Kujala 2012, 87.) Vanhemmuuden muodostumiseen vaikuttaa monet seikat kuten yhteiskunnan tila, sosioekonominen asema ja omat kokemukset vanhemmuudesta

(Valkonen 1995, 4). Vanhemman rooli siis koostuu monenlaisista asioista ja on erittäin yksilöllinen. Tällöin voi olettaa myös muutosten tähän rooliin olevan haastavia. Oman lapsen sijoittaminen kodin ulkopuolelle on haaste myös vanhemman roolille, jossa vanhempikin tarvitsee tukea.

Rinnakkainen vanhemmuus on Pitkäsen (2011) omassa tutkimuksessaan kehittämä termi. Termi kehittyi Vastuun paikka! -tutkimuksessa vanhempien omien kokemusten pohjalta omasta roolistaan lapsen sijoituksen aikana, tahtoen korostaa vanhemmuuden merkitystä lapsen sijoituksen aikana. Rinnakkaisesta vanhemmuudesta puhutaan, kun lapsi tai tässä tilanteessa nuori on sijoitettuna lastensuojelun toimesta kodin ulkopuolelle. Rinnakkainen vanhemmuus tarkoittaa, että vaikka vastuu nuoren kasvatuksesta on toistaiseksi siirretty viranomaistaholle eli lastensuojelulle, ei biologisen vanhemmuuden merkitys vähene. Sana itsessään on mielestäni kuvaava; vaikka nuori on sijoitettuna kodin ulkopuolelle, ei se vähennä tarvetta vanhemman kulkemisesta rinnalla. Rinnakkainen vanhemmuus on kuitenkin rajoitettua ja se toimii asetettujen raamien sisällä.

Rinnakkainen vanhemmuus on Pitkäsen (2011) mukaan tavoitetila, johon tulisi pyrkiä. Siihen auttaa dialogin onnistuminen, joka ennen kaikkea kuvaa vanhemman roolia. Koen tärkeäksi myös vanhemmuuden roolin muutoksen sanoittamisen ja sille selkeyden antamisen. Tilanne on uusi, ja jos uudelle roolille ei ole nimeä, ei sille voi löytää myöskään selitystä. Silloin voi olla helpompaa vetäytyä, kun ei tiedä missä oman roolin kuuluisi olla.

7 Oppaalle asetetut tavoitteet

Oppaan tavoite oli vastata tarpeeseen saada ajantasaista materiaalia sijoitetun nuoren perheen tueksi ja tätä kautta tukea kaikkien osapuolien hyvinvointia alkuvaiheen kriisitilanteessa. Lisäksi tavoitteena oli saada aikaiseksi helppolukuinen materiaalipaketti, josta käy selkeällä kielellä ilmi mitä nuoren sijoitusjakson aikana tapahtuu, mikä on vanhemman rooli, kenellä on päätösvalta sekä mitkä ovat osaston säännöt ja toimintatavat. Oppaan tuli olla käytettävissä kaikissa nuorten vastaanotoissa, eli kaikkien kolmen vastaanoton eri osastoilla. Tavoitteena oli tehdä opas, joka skaalautuu hyvin luettavaksi myös verkkopohjaisena esimerkiksi mobiililaitteilta, kuten puhelimen näytöltä ja joka on mahdollista jakaa myös sähköisesti.

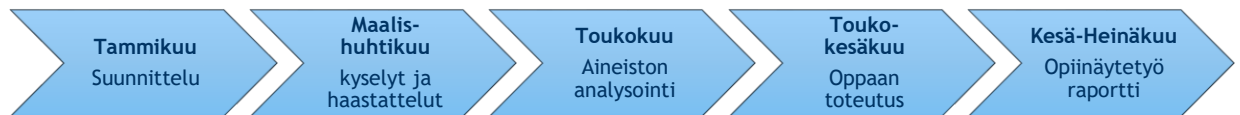
Arvioinnin helpottamiseksi ja prosessin selkeyttämiseksi loin tavoitteet E-kyselylomakkeen vastauksille. Tavoitteiden asettaminen myös helpotti aikataulun suunnittelua. Kyselyyn, joka toteutettiin E-kyselylomakkeella, toivoin erityisesti työntekijöiltä suurta vastausprosenttia. Toivoin onnistuvani työntekijöiden sitoutuksessa prosessiin ja näin saavani vastauksen kaikilta kyselyn aikana työskenteleviltä työntekijöiltä ja tämän asetin tavoitteeksi. Tätä tavoitetta pohtiessa oletin saavani kyselyn toteutettua ennen lomakauden alkamista, mikä olisi voinut

vaikuttaa negatiivisesti vastausten määrään. Vanhemmilta kerättyyn kyselyyn oli huomattavasti hankalampi asettaa tavoitteita. Epäilin vastausten määrän jäävän vähäiseksi, sillä vanhempien suhtautuminen jaksoon on moninainen ja kuten aiemmin kuvattu kriisi vaihe, tällöin kehittämiseen osallistuminen ei välttämättä kiinnosta. Koin olevani tyytyväinen ja saavani tarpeeksi tietoa jo kymmenestä vastatusta kyselystä. Vanhemmille jaettava kysely liittyi myös työntekijöiden sitouttamiseen, sillä työntekijöiden varassa oli vanhemmille annettavan kyselyn jakaminen vanhemmille.

8 Kehittämistyön prosessin kuvaus

Opinnäytetyön eteneminen on kuvattu prosessina, joka on avattu aikataulu- ja prosessikaavioissa (Kuviot 2-4). Opinnäytetyön tekeminen oli myös helpompi jäsentää, kun asetin sen prosessiksi, joka etenee tietyin vaiheihin ja toteuttaa lopputuloksen. Suunnittelu- ja toteutusvaiheet on kuvasin erikseen, voidakseni näin kuvata myös prosessissa tapahtuneita muutoksia ja esittämään miksi näin tapahtui. Alkuperäisessä suunnitelmassa prosessin tutkimuksellinen osuus on ollut laajempi kuin lopullisessa toteutusvaiheessa.

Aikataulu oli suunnitteluvaiheessa tiukka kuten kuviosta 2 voi havaita, huomioiden tutkimusaineiston keräysaika suhteessa nuorten vastaanottojen toimintaan. Riskinä oli, ettei vanhemmilta saada riittävästi vastauksia, ja siksi opinnäytetyö keskittyikin työntekijöiltä saatavaan tutkimusaineistoon. Aikataulun alkuvaiheessa olin myös hyvin riippuvainen tutkimuslupahakemuksen käsittelyajasta, joka oli suunnitteluvaiheessa epävarma.

Kuvio 2: Aikataulun prosessikaavio

Toteutuksessa keskeistä oli saada Helsingin Kaupungin nuorten vastaanotto-osastojen työntekijät mukaan. Toiminnan aloituksena yhteistyölle nuorten vastaanottojen kanssa oli suunnitteluvaiheessa käydä jokaisen työryhmän työryhmäpäivässä esittelemässä opinnäytetyön lähtökohdat, kehittämissuunnitelma ja lomakkeet. Tämä suunnitelma kutistui esimieskokoukseen, jossa kaikkien osastojen vastaavat ohjaajat olivat. Ajatus oli, että he vievät asian työryhmilleen, näin vähentäen aikataulujen sopimista. Suunnitelman muutoksen jälkeen toiveena oli, että esimieskokoukseen osallistuvat vastaavat ohjaajat esittelevät asian työryhmäpäivässä, joihin osallistuu aina lähtökohtaisesti koko työryhmä. Uskoin työntekijöillä olevan kiinnostusta lopputulokseen, mutta hektisen työpäivän lomassa voi opinnäytetyöhön liittyviin kyselyihin vastaaminen olla haastavaa. Tämän takia oli tärkeä sitouttaa myös työntekijät mukaan opinnäytetyöprojektiin.

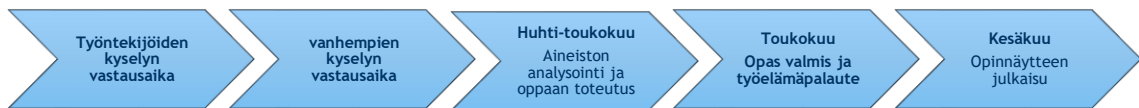
Toteutuksessa minua tuki ja ohjasi tilaajan puolesta Herttoniemen Nuorten vastaanoton osasto Siriuksen koko työryhmä ja työelämäedustajaksi nimetty Herttoniemen Nuorten vastaanoton vastaava ohjaaja.

Kuvio 3: Opinnäytetyö prosessisuunnitelma

Prosessin toteutusvaihe, joka on kuvattu kuviossa 3, alkoi hyväksyttämällä opinnäytetyösuunnitelma Laureassa, ja esittelemällä se opinnäytetyökurssilla. Hyväksytyt opinnäytetyö suunnitelman toimitin jo vastaanottotoiminnasta valitulle työelämäyhteyshenkilölle ja aloin valmistelemaan tutkimuslupahakemusta yhdessä työelämäedustajien kanssa Helsingin kaupungille. Tutkimuslupahakemusta työelämäedustajien kanssa tehdessä karsimme pois alkuperäisessä suunnitelmassa olleet työntekijöiden teemahaastattelut. Tässä vaiheessa keskustelussa oli mukana työelämäyhteyshenkilön lisäksi vastaanottotoiminnan johtava ohjaaja. Jatkossa työelämäedustajat tarkoittavat koko vastaanottotoiminnan vastaavia ohjaajia, ellei mainittuja ole eritelty työelämäyhteyshenkilöksi. Työelämäedustajat kokivat työntekijöiden antaman panoksen haastatteluiden muodossa liian suureksi, joten tutkimuksellista elementtiä supistettiin pelkkään E-kyselyyn työntekijöille ja vanhemmille, muutoin suunnitelma pysyi samana tässä vaiheessa. E-kyselyiden toteutusaikataulujen tarkennus jätettiin vaiheeseen, jolloin tutkimuslupahakemus on hyväksytty. Tulosten läpikäynti E-kyselyistä tehtiin ennen oppaan rakennusta ja ajatuksena oli, että raportti opinnäytetyöstä kirjoitetaan vasta oppaan valmistuttua. Palaute oli tarkoitus liittää opinnäytetyöraporttiin viimeisenä, kun raportti on kirjoitettu. Opinnäytetyö suunnitelman mukaan esitettiin kesäkuussa 2019 ja julkaistaisiin hyväksynnän jälkeen. (Kuvio 3.)

Työelämäedustajien kanssa yhteistyölle sovittiin raamit nuorten vastaanottotoiminnan esimieskokouksessa, jossa työelämäedustajat pääsivät vielä kommentoimaan E-kyselylomakkeilla toteutettavia kyselyitä ja esittämään toiveita prosessiin. Sovimme myös aikataulut prosessille, aikataulu on kuvattuna kuviossa 4. Aikataulullisesti sovimme, että vanhemmille tehtävä kysely on avoinna viikon pidempään kuin työntekijöille, jotta työntekijät ehtisivät jakaa kyselyä. Työntekijöiden kyselylle sovimme päättymisajaksi 14.4.2019 ja vanhempien kyselylle 21.4.2019. Sovimme, että oppaan ollessa valmis, toimitan sen työelämäyhteyshenkilön kautta kaikille työelämäedustajille ja he koostavat yhteenvedon palautteesta.

Kuvio 4: Työelämän kanssa sovittu aikataulu

Aloittaessani oppaan rakentamista saatuani tulokset E-kyselyistä, jouduin myös tekemään havainnon, ettei minulla ollut mahdollisuutta tarkentaa asioita ja huomasin olevani vahvasti omien havaintojeni varassa viime syksyn harjoittelujaksolta. Jouduin toteutuksen tässä vaiheessa myös pohtimaan, kuinka saan kehitettyä oikeasti toimivan oppaan ilman teemahaastatteluja pelkkien E-kyselyiden pohjalta. Päädyin tukeutumaan työelämästä nimettyyn yhteyshenkilöön ja pyysin häneltä kommentteja oppaaseen jo luonnosteluvaiheessa. Pyysin samalla, että oppaan rakentamisen aikana voisin käyttää häntä tarkennuksiin. Tein myös toteutuksen, etten pysty toimittamaan valmista opasta, vaan toteutusta täytyi muuttaa niin, että opasta muokataan vielä vahvasti työelämästä saadun palautteen perusteella. Samalla pohdin mihin raja oppaan hiomisessa täytyi asettaa, jotta opinnäytetyöprosessi pysyi aikataulussa. (Kuvio 4.)

Prosessin aikana toimin hyvin itsenäisesti. Itsenäisen työtteen taustalla oli jo alkuvaiheessa tullut tunne, ettei työelämällä ole resurssia ohjaamiseen tai tarvitsemassani määrin. Olin suorittanut syksyllä 2018 harjoittelun Herttoniemen vastaanotossa Sirius-osastolla, joka helpotti työskentelyä. Arjen toiminta oli minulle tuttua ja monet asiat olivat vielä selkeästi muistissa. Koin saavani suuren vastuun toteutuksessa, joka loi myös hieman jännitystä, kuinka näin itsenäisesti onnistun rakentamaan aidosti käyttöön otettavan oppaan tilalle.

9 Tutkimuksellinen osuus

Opinnäytetyö etsi vastauksia tutkimusongelmaan, mitä tietoa vastaanoton arjen toiminnasta vanhemmat kaipaavat vastaanottoon sijoitetun nuoren jakson aikana. Tutkimuskysymykset teemoittivat kyselyt. Teemoina oli, mistä arjen asioista nousee henkilökunnalle eniten ongelmia vanhempien kanssa. Vanhemmille teemana oli, miten vanhemmat haluaisivat saada tiedon jakson keskeisistä asioista, ja riittääkö suullinen selvitys. Tutkimuskysymyksiin ja ongelmaan vastaamiseksi haettiin materiaalia E-lomakkeella anonymisti, kyselyiden rakenne on avattu myöhemmin tarkemmin taulukoissa 1 ja 2. Työntekijöiltä saatu aineisto muodosti kuviossa 2 kuvatussa suunnitteluvaiheessa suurimman aineistolähteen. Toisena aineistolähteenä oli vanhemmilta E-kyselyllä kerättävä aineisto. Opinnäytetyön kehittämisen pohjaksi muodostui näin kaksi E-kyselyn avulla kerättyä aineistoa, jonka tulosten avulla varmistetaan oppaaseen kirjattavan aineiston ja toisaalta oppaan muodon järkevyyden, jotta sitä voitaisiin käyttää jatkossa toimivana työkaluna. Jo tässä vaiheessa pohdin tutkimuksen luotettavuutta, luotettavuutta on laadullisessa tutkimuksessa haastavaa mitata, mutta yhtenä mittarina voi pitää

tutkijan luotettavuutta. Tutkimuksen johtopäätöksien esittämisessä saattoi vaikuttaa omat kokemukseni nuorten vastaanotosta ja toisaalta hyvin itsenäinen työote prosessin vaiheissa, joka ei ollut alun perin suunniteltua. Tutkijan johtopäätöksiin ja tätä kautta tutkimuksen luotettavuuteen saattaa vaikuttaa tutkijan ikä, sukupuoli, poliittinen suuntaus, uskonto, kansalaisuus, mitä hän havainnoi tai kuulee, mahdollisesti näkee, nämä voivat vaikuttaa tutkijan puolueettomuuteen ja sitä kautta tutkimuksen luotettavuuteen. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 135-136.)

E-lomake kyselyissä käytettiin asteikkokysymyksiä, joita vastaaja pystyi täydentämään avoimilla vastauksilla. Valitsin lähestymistavaksi kyselyyn Likert-asteikon, jotta voin myös tehdä havaintoja, mitkä asiat nousevat suurimmiksi haasteiksi mielipiteissä ja tätä kautta painottaa näitä oppaassa (Heikkilä 2005, 56). Jokaiseen kysymykseen oli mahdollista vastata asteikon lisäksi sanallisesti. Menetelmällä pyrin mahdollistamaan mahdollisten haasteiden sanoittamisen. Kysymykset esitettiin väittäminä, joihin on helpompi vastata mielipideasteikoilla. E-lomakkeella toteutetut kyselyt toteutettiin niin, että vastaaja voi vastata täysin anonymina. Vastaajista ei kerätty lainkaan henkilötietoja, sillä halusin saada vastaukset anonymisti tutkimuksen luotettavuuden ja asian arkaluontoisuuden vuoksi. Anonymiteetti oli myös tärkeä asia luottamuksellisuuden saavuttamiseksi aineiston käsittelyssä vastaajilta. Luottamuksellisuus ja anonymiteetti ovat myös tutkimuksellisen aineiston käsittelyn oleellisia arvoja (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006).

Kirjasin kerätyn aineiston sanallisesti ja pylvästaulukoin opinnäytetyön raporttiin, johon kuvasin kyselyt avattuna erikseen. Tapani esitellä tulokset oli yhdistää laadullista ja määrällistä tutkimuksen esitys tapaa, jolloin molemmat tavat täydensivät toisiaan (Moilanen & Roponen, 1994). Kerätystä aineistosta etsin vastauksia ja ensisijaisesti haasteita dialogissa, jotka oppaassa avattiin painottaen asioiden tärkeyttä kyselyn vastausten perusteella. Tärkeyttä painotettiin, jos yksittäinen asia nousi esiin alhaisella keskiarvolla. Asiat, jotka eivät tulleet kyselyssä ilmi, esiteltiin enemmän otsikkotasolla. En pyrkinyt tilanteeseen, jossa itse ratkaisen haasteita tekstiin, vaan tavoitteenani oli toimia tiiviissä yhteistyössä työelämän edustajien kanssa. Tärkeintä oli omalta osaltani löytää ja tunnistaa aiheet, jotka tulisi tuoda oppaassa esiin sekä myös havaita asioita, joita tulee avata laajemmin ja asioita, joita voidaan esittää suppeammin.

9.1 E-lomakekyselyt

Kyselyt rakensin ensimmäisessä versiossa perustuen omiin havaintoihini harjoittelujaksolla. Opinnäytetyötä vastaanotto-osastojen vastaaville ohjaajille esitellessäni, päädyimme tekemään vielä hieman muutoksia kyselyihin. Vastaavat ohjaajat pitivät tärkeänä vanhempien roolia painotusta ja heidän toiveena oli myös saada tämä valmiiseen oppaaseen. Vastaavat ohjaa-

jat kiinnittivät ensimmäisenä huomion kieliasuun ja kieliasua muokattiin enemmän vastaanotto-osastojen arkikieltä vastaavaksi. Molempiin kyselyihin lisättiin kysymys koskien vanhempien roolia ja vanhempien omaa ymmärrystä roolistaan.

Työntekijöiden kysely muodostui viidestätoista kysymyksestä, jota voisi tietyllä tavoin luonnehtia jopa pitkäksi kyselyksi, ottaen huomioon hektisen arjen. Koin kuitenkin kysymysten olevan tärkeitä mahdollisimman kattavan kokonaiskuvan saamiseksi. Kyselyn kysymykset on esitetty taulukossa 1. Tavoitteena oli myös saada itse kyselystä palautetta helpottaakseni omaa arviointiani, jonka vuoksi kyselyn loppuun lisättiin kaksi kysymystä liittyen kyselyyn. Kyselyssä kysymykset muutettiin väittäviksi, joihin voi vastata Likert-asteikolla kuvaten mielipidettään asiasta. Kyselyn asteikkona oli numeerinen yhdestä viiteen jaottelu, jossa numero yksi tarkoitti vastaajan olevan täysin eri mieltä ja numeron viisi täysin samaa mieltä, muut vaihtoehdot tältä väliltä. Kaikkiin kysymyksiin vastattiin samalla asteikolla, jotta kysely olisi mahdollisimman helppo täyttää ja onnistuisi yhdellä ohjeella.

Vanhemmille annettava suullinen tieto osaston toiminnasta tulotilanteessa on kattavaa
Vanhemmat käsittävät vastaanoton arjessa käytettävät lyhenteet kuten lvr, seula, ypr jne.
Vanhemmat tietävät osaston aikataulut ja milloin voi vierailla
Arviointijakson kulku on vanhemmille selkeä sisältöinen tulotilanteesta nuoren lähtöön osastolta
Vanhemmat ymmärtävät mitä on perhetyö jakson aikana
Vanhemmat ymmärtävät osaston mahdollisuudet rajoittaa nuorta
Vanhemmat ymmärtävät toiminnan perustuvan lakiin
Vanhemmille arviointijakson tavoitteet ja niiden asettaminen on selkeää
Vanhemmat tietävät missä asioissa otetaan yhteyttä osastolle
Vanhemmat tietävät mistä asioista osasto ilmoittaa vanhemmille
Vanhemmat hahmottavat arviointijakson työn ja sosiaalityön eron
Vanhemmat ymmärtävät mitä arviointi nuoren jaksolla sisältää
Vanhemmat tietävät mitä osastolta nuorelle annetaan (perushygieneiavälineet, petivaatteet, toiminnallinen yms.)

Avoin: Onko joku asia mitä ei kysytty? Haluatko nostaa jonkun muun asian esiin? Vastaaminen kyselyyn oli helppoa
Avoin: Kysymykset kyselyssä olivat selkeitä

Taulukko 1: Kyselyn kysymykset työntekijöille

Kysely vanhemmille keskittyi enemmän lukumukavuuden selvittämiseen. Kysely on kuvattu taulukossa 2. Kysely muodostui kahdestakymmenestä kysymyksestä. Siitä tuli mielestäni hie- man turhan pitkä. Koin kuitenkin sen käytettävyyden sen verran helpoksi, ettei vastausaika tavoitteellisesta kymmenestä minuutista ylittynyt. Kyselyssä yhdeksän ensimmäistä kysymystä koski osaston käytäntöjen ymmärtämistä. Seuraavat olivat väittämiä lukutottumuksesta ja kaksi viimeistä olivat palautekysymyksiä kyselystä. Kysymyksiä kyselyyn lisättiin esitellessäni sitä esimieskokouksessa. Esimieskokouksessa olleet työelämäedustajat halusivat kyselyssä ko- rostaa vanhemmuuden roolia jakson aikana.

Tulotilanteessa minulle kerrottiin kaikki tarvittava tieto
Minulla oli paljon kysymyksiä nuoren jakson aikana liittyen toimintatapoihin osastolla
Tiedätkö mitä sinulta odotetaan vanhempana jakson aikana
Ymmärrän mitä tarkoittaa lvr, seula ja ypr
Tiedän osaston aikataulun, jossa lapseni on sijoitettuna
Tiedän mihin lakiin osaston toiminta perustuu
Tiedän milloin voin mennä osastolle tapaamaan nuorta
Tiedän mistä asioita nuoren arjessa voin sopia osaston kanssa
Toivoisin saavani tietopaketin osaston toiminnasta, kun lapseni sijoitetaan
A4(paperiarkki)-kokoinen monistenippu on hyvä tapa jakaa tietoa ja miellyttävä lukea
Luen materiaalit mielusti mobiililaitteelta
Pidän A5(puolikas paperiarkki)-kokoisista vihkosista, missä tieto on
Minusta on epämieluisaa lukea pitkiä tekstejä
Pidän kun tieto mitä haen, löytyy nopeasti silmäilemällä materiaalia

Minusta pastellinväriseltä taustalta on helpompi lukea tekstiä kuin valkoiselta
Minusta vahvat värit toimivat huomion kiinnittäjinä, luen ensin tekstin huomioväarin päältä
Valkoiselta taustalta on helpointa lukea tekstiä
Kyselyyn oli helppo vastata
Kysymykset olivat selkeästi esitettyjä
Avoin: Onko joku asia mitä ei kysytty? Haluatko nostaa jonkun muun asian esiin?

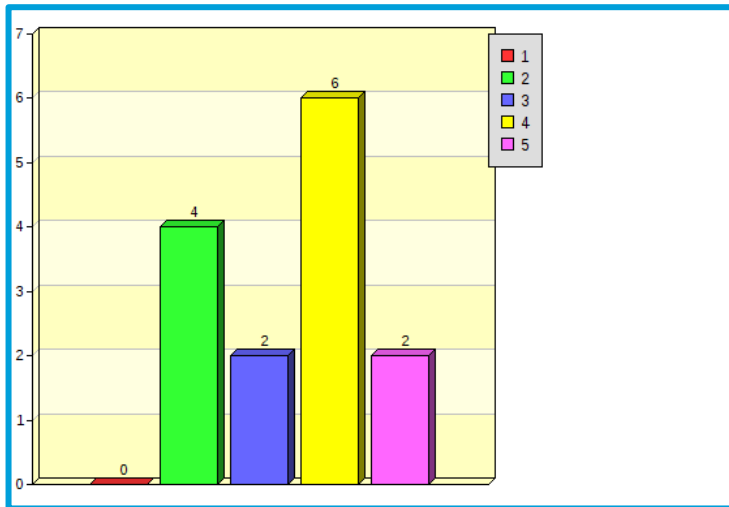
Taulukko 2: Kyselyn kysymykset vanhemmille

E-kyselyihin tuli vastauksia huomattavasti tavoitetta vähemmän. Sitouttaminen osallistumaan oppaan tekemiseen ei onnistunut. Vanhemmille tarkoitettuun kyselyyn ei vastausajan puitteissa tullut yhtään vastausta, jonka vuoksi tuloksia ei voitu raportoida. Kyselyssä itsessään ei omasta mielestäni ollut vikaa, joka tähän olisi johtanut. Kysely toimitettiin työelämäedustajan kautta vastaanotto-osastoille, joissa jokaisen osaston vastaava ohjaaja ohjeisti sen jakamisen sijoitettujen nuorten vanhemmille. Vaihtoehtoina oli lähettää kysely sähköpostilla tai tekstiviestitse linkkinä vanhemmille. Osastoille tein myös paperisen version, jonka avulla oli mahdollista käydä kysely läpi vanhempien kanssa ohjaajien toimesta. Toimitus ja jakotapa sovitettiin työelämäedustajien kanssa vastaanottojen esimieskokouksessa. Työntekijäkyselyn alhainen vastausprosentti antoi ennustaa, ettei vanhempien kyselyyn tule vastauksia. Vastaanotto-osastojen työntekijät eivät oletettavasti kokeneet omaa rooliaan merkitykselliseksi opinäytetyölle ja tätä ei koettu yhteiseksi asiaksi. Vastaanotto-osastojen hektinen ja kuormittava arki ei ole helpoin paikka innostaa henkilöstöä mukaan kehittämishankkeeseen ja uskon tässä tilanteessa ongelman olevan juurikin se, ettei prosessille koettu oman työn kannalta merkitystä, jonka eteen tulisi ponnistella.

9.2 E-kysely työntekijöille tulokset

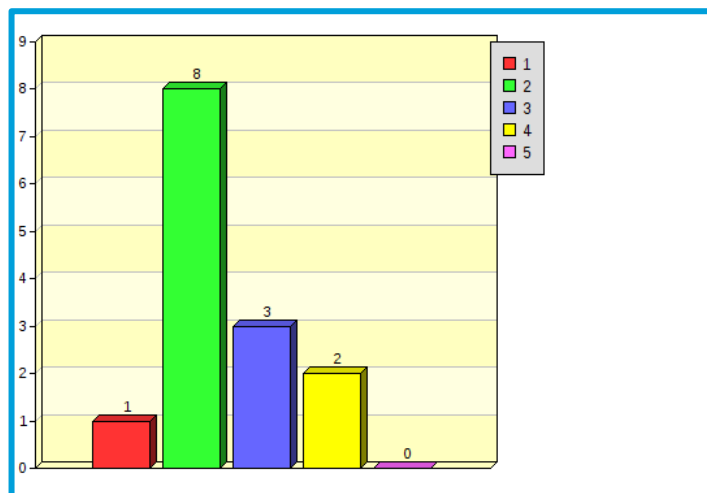
Työntekijöiden kyselyyn vastasi 14 työntekijää. Vastaanotto-osastoilla työntekijöitä on 49, joille kysely jaettiin. Kysely jaettiin vastaavien ohjaajien toimesta työntekijöille sähköisesti. Kysymysten vastauksia oli mahdollista täydentää sanallisesti. Tätä vaihtoehtoa käytettiin runsaasti. Kysely toteutettiin Likert-asteikolla, jolloin väittämiin eli kysymyksiin vastattiin asteikolla yhdestä viiteen (Heikkilä 2005, 56). Asteikossa yksi oli täysin eri mieltä, kaksi jokseenkin eri mieltä, kolme en osaa sanoa, neljä jokseenkin samaa mieltä ja viisi täysin samaa mieltä. Kyselyn tulokset on esitetty pylväskaaviona, jokainen kysymys erikseen (Taulukko 3-17). Taulukkoa luettaessa oikealla yläkulmassa on laatikossa vastaukset ja niille värikoodit.

Palkit vastaavat vastauksen väriä ja kertovat kuinka moni vastaaja vastasi näin. Aineiston taulukot on avattu myös sanallisesti laadullisen tutkimuksen mukaisesti (Haapaniemi & Routsalo 2009).

Taulukko 3: Tieto osaston toiminnasta on kattavaa

Taulukko 3 kuvastaa annettuja vastauksia väitteeseen: Vanhemmille annettava suullinen tieto osaston toiminnasta tulotilanteessa on kattavaa. Suurin joukko vastaajista kertoi olleensa jokseenkin samaa mieltä väitteen kanssa. Kukaan vastaajista ei kokenut olevansa täysin erimieltä väitteen kanssa, mutta kaksi vastaajaa ei osannut kertoa mielipidettä ja vastasi en osaa sanoa.

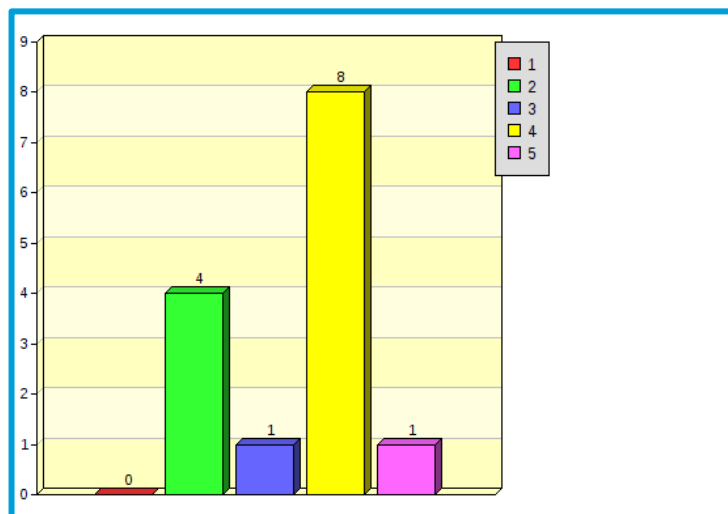
Taulukko 4: Vanhemmat käsittävät lyhenteet

Työntekijät kokivat vanhempien käsittävän lastensuojelulaitoksessa käytetyn kielen heikosti, mikä käy ilmi taulukosta 4. Väittämälle: Vanhemmat käsittävät vastaanoton arjessa käytettävät lyhenteet kuten *lvr* eli liikkumisvapauden rajoitus, *seula*, eli virtsanäyte huumeainesten käytön etsimiseksi ja *ypr*, joka tarkoittaa yhteydenpidon rajoittamista jne. koettu eniten omaa mielipidettä kuvaavaksi vastaukseksi jokseenkin samaa mieltä, joka sai kahdeksan vastausta kyselyssä, kun taas kukaan ei ollut täysin samaa mieltä väittämän kanssa ja vain kaksi

vastaajaa jokseenkin samaa mieltä. Kysymykseen oli omaa mielipidettä tarkennettu avoimella vastauksella, kertoen asioiden olevan uusia ensi kertaa sijoitetun nuoren vanhemmille ja to-
dettu yhdessä vastauksessa myös, että käsitys riippuu siitä, onko aiempaa kokemusta nuoren
sijoituksesta, niin kuin voi havaita työntekijöiden sitaateista alla.

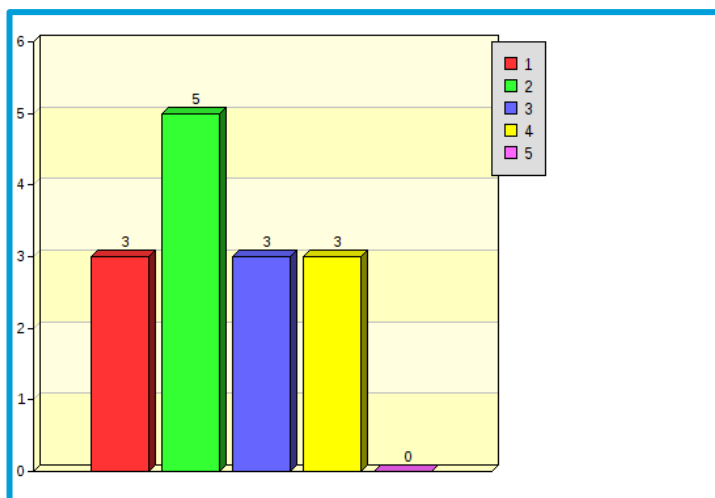
”Kaikki on uutta eikä vanhemmat ole välttämättä kohdanneet ko. käsitteitä aikaisemmin”

”Jos aikaisempi sijoitus nuorella niin kyllä, jos ei, ei mitään hajua”

Taulukko 5: Osaston aikataulut

Vastaajat kokivat vanhempien ymmärtävän hyvin osaston aikataulut ja milloin osastolla voi
vieraila, joka ilmenee taulukon 5 tuloksista, jossa vastattiin väittämään: Vanhemmat tietävät
osaston aikataulut ja milloin voi vieraila. Kahdeksan vastaajaa oli jokseenkin samaa mieltä
väittämän ”Vanhemmat tietävät osaston aikataulut ja milloin voi vieraila”, kanssa. Neljä vas-
taajaa kuitenkin koki olevansa väittämän kanssa jokseenkin erimieltä. Kukaan ei ollut täysin
erimieltä väittämän kanssa ja yksi vastaaja oli täysin samaa mieltä väittämän kanssa.

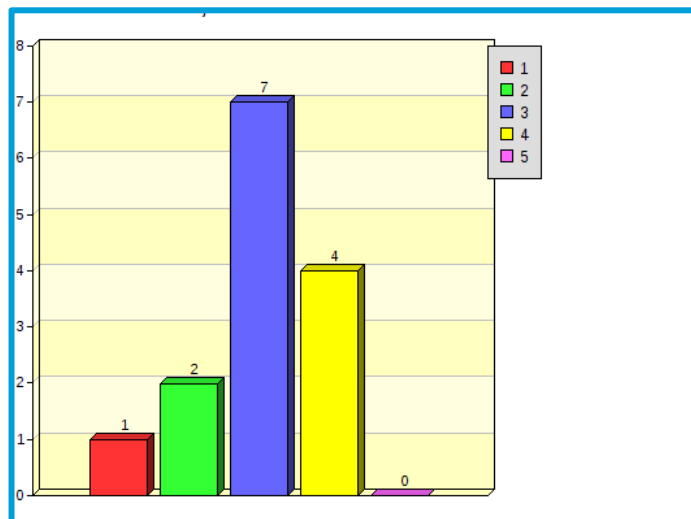

Taulukko 6: Arviointijakson kulku

Se, miten vanhemmat ymmärtävät nuoren arviointijakson tulotilanteesta lähtöön osastolta, jakoi vastaajien mielipiteitä vahvasti (Taulukko 6). Viisi vastaajaa kertoi olevansa jokseenkin eri mieltä väittämän ”Arviointijakson kulku on vanhemmille selkeäsisältöinen tulotilanteesta nuoren lähtöön osastolta” kanssa. Kukaan ei ollut täysin samaa mieltä väittämän kanssa ja kaikki muut vastausvaihtoehdot saivat kolme vastausta. Kysymystä kommentoitiin myös avoimilla vastauksilla, joista on löydettävissä syitä sille, miksi hajonta vastauksissa oli suuri. Avoimissa vastauksissa työntekijät kertoivat, että myös uusilla työntekijöillä on vaikeuksia hahmottaa muutokset nuorten prosesseissa.

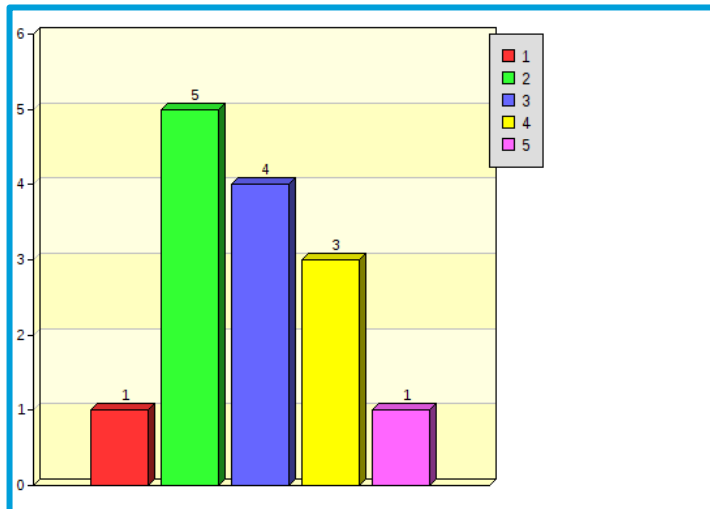
”Eivät muista mitä on kerrottu, vaikea hahmottaa uuden työntekijänkin, saati vanhemman”

”Suunnitelmat saattavat muuttua jakson edetessä tai odotukset ovat olleet toiset kuin miten on toteutunut”

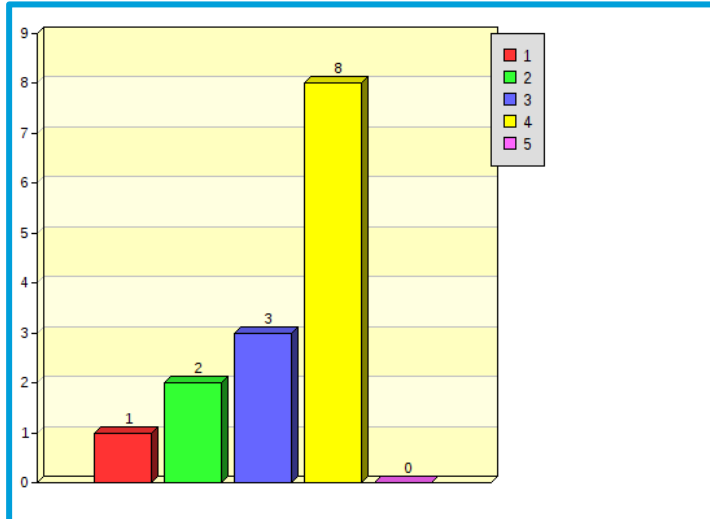
Taulukko 7: Perhetyö

Suuri osa vastaajista ei osannut vastata väittämään ” Vanhemmat ymmärtävät mitä on perhetyö jakson aikana”, jonka voi nähdä taulukossa 7. Seitsemän vastaajaa vastasi, etteivät osaa sanoa. Tämä oli kyselyn ainoa kysymys, joka keräsi näin paljon vastauksia en osaa sanoa-vaihtoehtoon. Neljä vastaajista oli jokseenkin samaa mieltä väittämän kanssa, mutta kukaan ei täysin samaa mieltä. *Perhetyö* -terminä on voinut olla sekoittava, kyselyssä olisi voinut olla parempi käyttää *Perheen kanssa tehtävä työ* -termiä, jolloin kysymys olisi voinut olla vastaanoton työntekijän kannalta helpommin ymmärrettävissä. Kyselyssä käytetyn termin vuoksi on voitu kokea, että kysytään jonkin muun instanssin tekemästä perhetyöstä eikä jaksoon kuuluva vasta perheen kanssa tehtävästä työskentelystä.

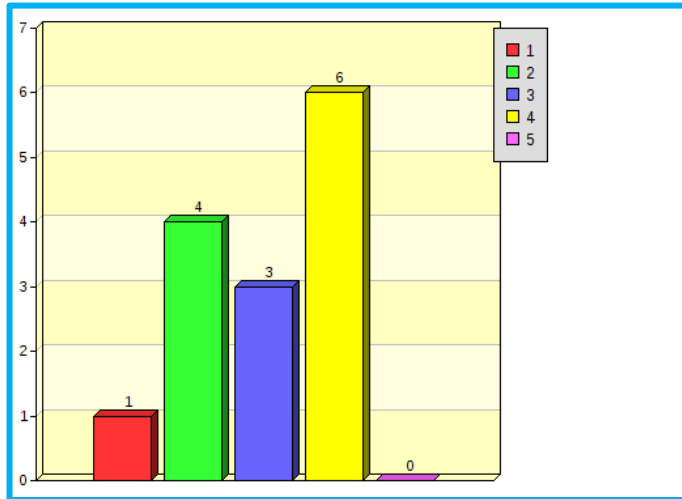
Taulukko 8: Rajoittaminen

Taulukossa 8 on esitetty vastausten jakautuminen väittämään ”Vanhemmat ymmärtävät osaston mahdollisuudet rajoittaa nuorta”. Vastaukset jakoutuivat siten, että viisi vastaajaa oli jokseenkin erimieltä väittämän kanssa. Neljä vastaajaa ei osannut kertoa mielipidettään ja kolme vastaajaa oli jokseenkin samaa mieltä väittämän kanssa. Täysin samaa mieltä ja täysin erimieltä väittämän kanssa oli yksi vastaaja. Karrikoidusti voisi todeta suuremman osan vastaajista kokevan, ettei asia ole ainakaan täysin selvä.

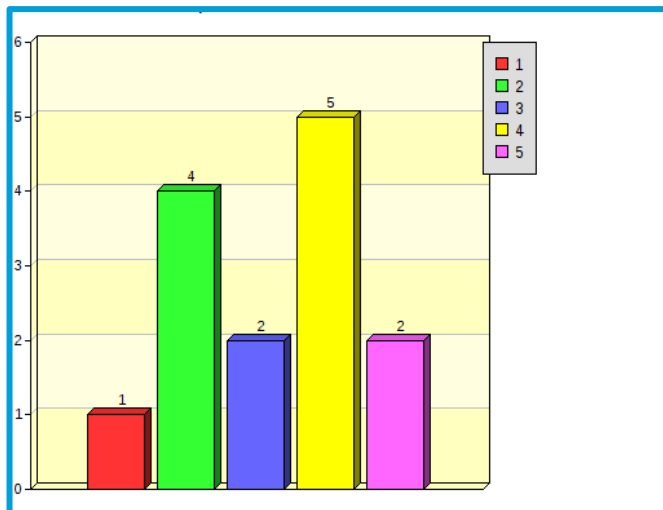
Taulukko 9: Laki perusteisuus

Vastaajista enemmistö oli sitä mieltä, että vanhemmat ymmärtävät osastojen toiminnan perustuvan lakiin, minkä voi havaita taulukosta 9. Kahdeksan vastaajaa kertoi olevansa jokseenkin samaa mieltä esitetyn väittämän kanssa. Vain kolme vastaajista oli jokseenkin, tai täysin erimieltä. Yksikään vastaaja ei kuitenkaan ollut väittämän kanssa täysin samaa mieltä.

Taulukko 10: Tavoitteet

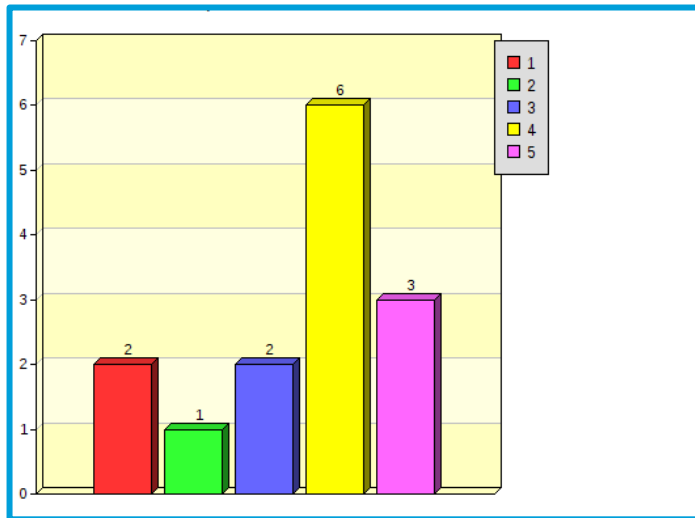
Kyselyn tuloksista voi havaita taulukon 10 kautta, että valtaosa vastaajista oli jokseenkin samaa mieltä ”Vanhemmille arviointijakson tavoitteet ja niiden asettaminen on selkeää” väittämän kanssa, kahdeksan työntekijän vastauksen perusteella. Kukaan ei kuitenkaan ollut täysin samaa mieltä väittämän kanssa. Vastaajista viisi oli jokseenkin eri mieltä ja vain yksi täysin erimieltä väittämän kanssa.

Taulukko 11: Yhteydenpito osastolle

Suurempi osa vastaajista oli jokseenkin samaa tai täysin samaa mieltä ”Vanhemmat tietävät missä asioissa otetaan yhteyttä osastolle” väittämän kanssa, mikä käy ilmi taulukosta 11. Tätä

mieltä oli yhteensä seitsemän vastaajaa, kun taas jokseenkin eri tai täysin eri mieltä väittämän kanssa oli yhteensä viisi vastaajaa. Hajonta vastauksissa on kuitenkin suurehko ja voi to-

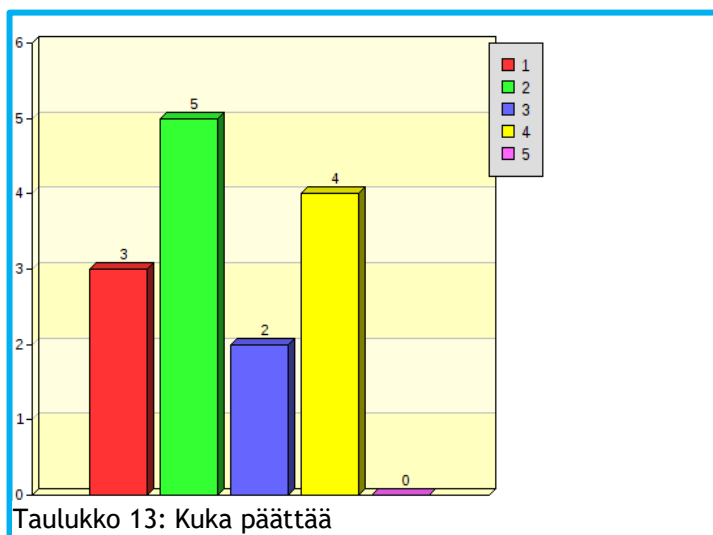

Taulukko 12: Yhteydenpito osastolta

detta, että vastaajien näkemykset väittämästä eroavat toisistaan. ’

Seuraava väittämä kyselyssä oli asetettu taulukossa 11 esitetylle väittämälle vastapariksi. Väittämän ”Vanhemmat tietävät mistä asioista osasto ilmoittaa vanhemmille” tulokset on esitetty taulukossa 12. Tuloksissa selkeästi suurin osa oli jokseenkin tai täysin samaa mieltä väittämän kanssa. Sekä taulukoissa 11 ja 12 En osaa- vastaajia oli kaksi kappaletta. Näitä verratessa voi päätyä lopputulokseen, että vastaajien mielestä vanhemmat tietävät paremmin, mistä asioista osasto ilmoittaa vanhemmille, kuin mistä vanhempien tulisi olla yhteydessä osastoon.

Väitettäessä vanhempien hahmottavan osastotyön ja sosiaalityön erot, selkeä enemmistö on jokseenkin eri tai täysin erimieltä. Vastaajista kukaan ei ole täysin samaa mieltä väittämän kanssa. Neljä vastaajista oli jokseenkin samaa mieltä väittämän kanssa. Kysymyksen avoimissa

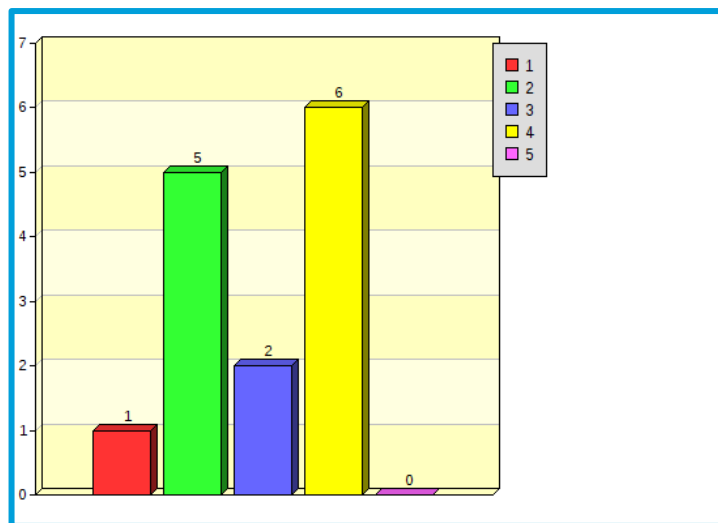
Taulukko 13: Kuka päättää

vastauksissa oli selkeää ristiriitaisuutta mielipiteissä. Yhdessä vastauksessa vastuusosiaalityöntekijän roolia pidettiin yleensä selkeänä, ja toisessa koettiin vanhempien ymmärtävän osaston työntekijöiden olevan sama asia kuin sosiaalityöntekijä. Yhden vastaajan mukaan näiden työntekijöiden vastuunjako tulisi selkiyttää. Alla olevista vastaajien sitaateista tulee esiin ristiriitaisuus työntekijöiden käsityksestä väittämään. (Taulukko 13.)

”Osa varmaan ymmärtää, mutta osalle me ollaan sama kuin sossut”

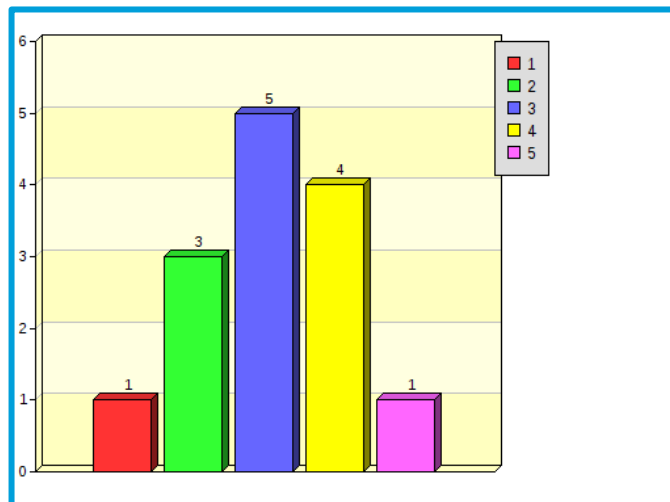
”päätösvaltaa saa selkiyttää ja täsmentää jokaisen kohdalla, stt tekee päätökset eivät ohjaajat”

”Vastuusosiaalityöntekijän rooli päätöksentekijänä on yleensä selkeä”

Taulukko 14: Arviointi

Väittämän ”Vanhemmat ymmärtävät mitä arviointi nuoren jaksolla sisältää” vastaukset jakautuivat tasaisesti. Kuusi vastaajaa oli jokseenkin tai täysin erimieltä väittämän kanssa, ja kuusi vastaajaa jokseenkin samaa mieltä, joka on kuvattuna taulukossa 14. Kaksi vastaajaa ei osannut kertoa mielipidettään, mutta kukaan ei ollut täysin samaa mieltä väittämän kanssa.

Taulukko 15: Mitä nuori saa

Taulukon 15 vastauksista väittämään ”Vanhemmat tietävät mitä osastolta nuorelle annetaan (perus hygieniä välineet, petivaatteet, toiminnallinen”) käy ilmi, ettei suurin osa vastaajista osannut sanoa mielipidettään. Yhteensä viisi vastaajaa oli jokseenkin tai täysin samaa mieltä, ja neljä jokseenkin tai täysin eri mieltä. Avoimissa vastuksissa tuotiin esiin, ettei osastolla ole tähän yhtä selkeää linjausta.

”Ei siitä ole mitään kiveen hakattua linjausta, mitkä asiat kuuluvat osastolle ja mitkä vanhemmille. Yleensä vanhemmat hoitaa hygieniahankinnat”

9.3 Johtopäätökset

Työntekijöiden kiinnostus kehittämisprosessiin ja opinnäytetyön kyselyyn vastaamiseksi jäi vajavaiseksi. Mielestäni kyselyiden rakenne oli toimiva, mutta sitouttaminen opinnäytetyöprosessiin ja työntekijöille prosessista koituvat hyödyt eivät välittyneet työntekijöille asti, jonka vuoksi E-kyselyn vastausprosentti jäi alhaiseksi. Osastoilla työskentelytahti on hektistä, jonka vuoksi motivaation osallistumiseen olisi täytynyt olla korkealla, jotta kyselyn perusteella tehtävä kehittämistyö olisi koettu merkitykselliseksi. Arvelimme opinnäytetyötä suunniteltaessa, että vanhempien motivoiminen vastaajiksi saattaa olla haasteellista. Vaikka vanhempia ja työntekijöitä tiedotettiin opinnäytetyöhön liittyvästä kyselystä, vaikuttaa siltä, ettei yhteinen ymmärrys kehittämistyön tärkeydestä ja tarpeellisuudesta käynyt kaikille selväksi. Tärkeässä roolissa mielestäni on myös johdon tuki ja tiedottaminen. Itselleni jäi hieman epäselväksi, kuinka ahkerasti työntekijöitä kannustettiin aktivoitumaan vastaamaan kyselyyn, sekä markkinoimaan kyselyä osaston nuorten vanhemmille ja lähiomaisille.

Työntekijöillä oli vastausten perusteella hyvin erilaisia näkemyksiä siitä, kuinka hyvin vanhemmat ymmärsivät kyselyssä esitetyt asiat ja kuinka dialogi sujuu jakson aikana. Näitä erilaisia näkemyksiä voi selittää osin se, että vastaajia mahdollisesti oli eri osastoilta. Tätä ei

kuitenkaan voi kyselystä suoraan päätellä, sillä työntekijöiden työpistettä, eli osastoa ei kysytty kyselyssä anonymiteetin varmistamiseksi. Osastoilla voi olla myös erilaisia toimintatapoja, jotka voivat osaltaan selittää toisistaan poikkeavia näkemyseroja. Myös työkokemuksen määrä voi vaikuttaa käsityksiin, sillä lyhyemmän ajan työskennelleiden näkemykset voivat olla hyvin erilaiset, kuin pidemmän työskennelleiden työntekijöiden. Työntekijöiden joukossa saattaa olla henkilöitä, joilla on kymmenien vuosien ja useiden eri työpaikkojen työkokemus, kuin heitäkin, jotka ovat vielä työuransa alkuvaiheessa. Nämä kuitenkin ovat spekulatioita.

Vastausten suuren hajonnan perusteella muodostin johtopäätöksen, ettei työntekijöiden keskuudessa asioista ole systemaattisesti keskusteltu ja toisaalta, että tämä voi olla ensi kerta, kun asia nostettiin keskusteluun. Tulokset voivat siis toimia tilaajalle myös kehittävän keskustelun pohjana ja kyselyn pohjalta pystyin jakamaan ajatuksen yhteisen keskustelun kehittämiseksi tilaajalle. Johtopäätökset tukivat oppaan tarvetta ja asian keskusteluun nostamista. Oli mielenkiintoista, että työntekijöiden käsitykset toiminnan toimivuudesta vaihtelivat laidasta laitaan ja avointen kysymysten vastaukset olivat osittain jopa ristiriitaisia. Tulokset eivät olleet kovinkaan yllätyksellisiä, kun vertaan sitä omaan työharjoittelun mukaiseen kokemukseeni vastaanotto-osaston arjesta. Kyselyssä ei suoranaisesti tullut esiin uusia kehittämiskohteita, mutta se vahvisti olettaa, että epäselvyyksiä toimintatavoissa oli ja sitä kautta vahvisti ymmärrystä oppaan kehittämisen tarpeesta.

Johtopäätöksenä tuli esiin myös perehdyttämisen tärkeys. Yhteisessä ymmärryksessä ja toimintatavoissa oli eroavaisuuksia, niin nuorten prosesseissa, kuin työntekijöiden toimintatavoissakin eri osastojen välillä. Hektisessä työyhteisössä työhyvinvointiin ja jaksamiseen tulisi kiinnittää huomiota ja työhyvinvointia tukee esimerkiksi yhteiset toimintatavat.

Kyselyn vastausprosentti jäi vähäiseksi, joten sen ei voi täysin katsoa edustavan vastaanotto-osastojen työntekijöitä ja näin tutkimuksen otantaa ei voi pitää täysin luotettavana. Johtopäätöksiä tehdessä oli otettava huomioon, että on mahdollista, että vastaajat ovat kaikki saattaneet olla vain yhden yksikön työntekijöitä. Kyselyssä ei kysytty lainkaan vastaajien taustoja, jonka vuoksi tästä ei muodostunut varmuutta. Kyselystä sai kuitenkin johtopäätöksiä kehittämiskohteista, jotka olisi työn tuloksellisuuden ja nuorten hyvinvoinnin kannalta tärkeää keskustella yhdessä.

E-kyselyn tuloksista sain oppaan tueksi käsityksen, mitä oppaassa tulisi painottaa erityisesti. E-kyselystä nousi vahvimmin esiin vanhemmille epäselvinä asioina arviointijakson kulku, osaston mahdollisuudet rajoittaa nuorta, osastolla käytetyt lyhenteet sekä osastotyön ja sosiaalityön erojen hahmottaminen. Päädyin siihen lopputulokseen, että kuvaan ne oppaaseen mahdollisimman selkeästi ja ymmärrettävästi. Kyselyn mukaan työntekijöiden mielestä vanhemmat kokivat selkeimmiksi osastojen toimintatavoiksi yhteydenpidon. Sen, milloin osastolle

otetaan yhteyttä ja milloin sieltä otetaan yhteyttä. Myös tavoitteiden asettaminen ja toiminnan pohjautuminen lastensuojelulakiin koettiin selkeiksi, jonka vuoksi nämä asiat jätettiin oppaassa pienelle huomiolle, mutta mainittiin osana laajempaa kokonaisuutta. Nostin myös perheen kanssa työskentelyn oppaassa esille painotetusti, koska E-kyselyn pohjalta tämä oli vaikein väittämä vastata E-kyselyssä, josta tein johtopäätöksen, ettei asia ole täysin selkeä. Tämän kysymyksen asettelussa saattoi myös olla haasteita, joka saattaa selittää tulosta.

10 Oppaan rakentaminen

Opinnäytetyön lopputuloksella eli oppaalla pyritään helpottamaan dialogista yhteistyötä jakson aikana. Oppaan tulee tällöin olla sellaisessa muodossa, että sen ulkoasu ja kieli on helpposti ymmärrettävää sekä helppokäyttöistä. Jokaisella ihmisellä on omat lukumukavuudet ja kaikkiin tarpeisiin vastaaminen on mahdotonta.

Mansikkamäki (2002, 165-168) toteaa, että on tärkeää muistaa kenelle kirjoittaa. Opas kirjoitettiin vanhemmille, joiden taustat ovat moninaiset ja esimerkiksi kieli- ja lukutaito vaihtelevaa. Suomessa on 200 000 - 300 000 selkokielen tarvitsijaa, mikä oli otettava huomioon opasta rakennettaessa (Heikkinen 2011). Selkokielen tarvitsijoiden määrä on Suomessa Heikkisen (2011) artikkelin mukaan koko ajan kasvava. Selkokieli oli kuitenkin tässä opinnäytetyössä liian haastava kokonaisuus toteuttaa. Selkokeskus (2018) on luonut mittariston, jolla selkokieltä arvioidaan. Vain kriteerit täyttävät tekstit katsotaan selkokieleksi. Hiidenmaa (2018), kuvaa lukutaitoa ja sen määrittelyn haastavuutta artikkelissaan. Artikkelissa tulee selkeästi ilmi, kuinka tutkimukset osoittavat lukutaidon heikentyneen. Yleisen lukutaidon heikentyminen oli huomioitava helppolukuisuutta tavoiteltaessa.

Helppolukuisuutta tarkastellessa värien näkökulmasta ensimmäisenä sääntönä voisi pitää, että taustan ja tekstin tulee olla tarpeeksi erivärisiä, jottei kirjaimet huku taustaan (Pesonen 2007, 33). Keskenään harmonisen sävyistä on helpompi lukea kuin räikeän sävyn pohjalta, jonka vuoksi tekstimuotoisessa informaatioissa olisi hyvä välttää voimakkaita vastavärejä (Timo 2016). Värit ovat vahva osa elämäämme ja moniin väreihin liittyy ihmisillä erilaisia muistoja tai miellelyhtymiä (Gibson 2009, 87).

Helppolukuisuutta voi tarkastella myös saavutettavuuden tai esteettömyyden kautta, tehdessäni oppaasta mobiilikäytettävää eikä vain painettua versiota. Se mahdollisti myös henkilökohtaisten apuvälineiden käytön tekstin lukemiseen, esimerkiksi sokeilla on yleisesti käytössä tekstinlukija -ominaisuus puhelimesta. Myös fontin valinta, jota oppaassa käytettiin, oli oleellinen asia etukäteen pohdittavaksi. Jotta lukeminen olisi mahdollista esimerkiksi mobiililaitteella, oli fontin oltava selkeä myös pienemmillä näytöillä. Fontit voidaan jakaa erilaisiin kategorioihin, päätteettömät fontit ovat usein väljempiä ja selkeämpiä luettavia. Esimerkkifontina Verdana, joka on myös niin sanottu ydinfontti, aukeaa suurimmalla osalla lukijoista. (Timo 2006.)

Oppaan toteutuksen aloitin pohtimalla ulkoasua. Päädyin käyttämään Verdana -fonttia, jonka tulisi PDF-tiedostoksi käännettäessä olla helppolukuinen myös pienempiresoluutioiselta näytöltä kuten mobiilisti tarkasteltuna. Fontin lisäksi kiinnitin huomiota rivi- ja kirjainväliin varmistaakseni oppaan selkolukuisuuden. Prosessin aloitin tekemällä suunnitelman isolle paperille, eli piirsin sivut ja aloin täyttämään näitä post-it lapuille kirjoitetuilla aiheilla. Koin tärkeäksi, että sain visuaalisesti hahmoteltua tulevaa opasta, sillä koin sen helpoimmaksi tavaksi hahmottaa mitä oikeastaan olen tekemässä. Mietin, käyttäisinkö värejä lainkaan oppaassa. Päädyin kuitenkin lopputulokseen, että tiettyjen asioiden korostaminen luo lukumukavuutta ja toisaalta värillä voi myös painottaa tiettyjä asioita sivulla. Pohdin väriä ja teorian pohjalta otin ohjenuoraksi valita pastellin sävyn, josta musta teksti myös erottui selkeästi. Päädyin valitsemaan Helsingin Kaupungin käytössä olevan sinisen sävyn ”Sumu” ja näin kytkemään oppaaseen vahvasti tilaajan värimaailman (Visuaalisen ilmeen ohjeisto 2017). Sävy täytti mustan tekstin kanssa esteettömyyden perusmääritelmän selkeydessä eri näytöillä, jonka testasin saavutettavuus.fi -sivustolla (Testaa tekstin ja taustan väri 2014).

Oppaan sisältö oli vahvasti omissa käsissäni ja toivoin jopa, että kyselyissä olisi noussut aiheita omien ajatusteni ulkopuolelta. Tärkeä olikin jäsenellä opas mahdollisimman helppoluokiseksi ja tiiviiksi, mutta samalla selkeäksi ja mukavaksi lukea. Koin haastavaksi hyvin itsenäiseksi jääneen työotteen, tämä loi epävarmuutta oppaan aidosta toimivuudesta toivotulla tavalla. Opas on kirjoitettu hyvin yleiseksi oppaaksi, jotta tavoite sen käytettävyydestä kaikilla Helsingin kaupungin nuorten vastaanottojen osastoilla toteutuisi. Tämä tarkoitti keskittymistä asioiden hyvin vahvaan yleistämiseen. Osa asioista täytyy toki jokaisen osaston kohdalla muokata oppaaseen, esimerkiksi yhteystiedot.

Koska olen itse ollut osastolla työharjoittelussa ja kuitenkin jokseenkin sisällä asiassa, päätin hyödyntää testaus- ja toteutusvaiheessa aiheen ulkopuolista lukijaa. Opasta rakentaessa pyrin huomioimaan, että tulevilla käyttäjillä on moninainen kulttuuritausta ja kielitaito voi olla alhainen. Koin tämän haastavaksi, vaikka kuinka yritin yksinkertaistaa asioita, on kuitenkin totuus, että itse olin liian tutun asian parissa ja yksinkertaistaminen oli haastavaa.

Oppaassa pyrin avaamaan mahdollisimman selkeästi kyselyssä esitetyt kysymykset ja niiden perusteet lastensuojelulaissa. Työelämän toiveen mukaisesti pyrin myös painottamaan vanhemmuuden roolia ja vanhempien mahdollisuuksia olla aktiivinen osa nuoren elämää jakson aikana. Oppaassa perheen merkitystä on pyritty nostamaan useissa kohdissa ja toisaalta avattu omiksi alaotsikoikseen esimerkiksi vierailut osastoilla sekä perheen kanssa työskentely ja vanhemman rooli. Koska tilanne on usein kriisi, halusin nostaa esille myös tuen merkityksen, koska kyseessä on opas vanhemmille. Oppaan loppuun lisäsin lisätietoja-osion, johon nostin esille myös löytämäni mahdollisuuden vertaistukeen. Nostin esille myös sivuston, josta löytyy tietoa lastensuojelusta useilla eri kielillä ja laitoin esille sivut somalin-, venäjän- ja arabian kielellä.

Valmis opas on yhdeksänsivuinen sisältäen kannen. Oppaan kansikuva on itse ottamani kuvituskuva. Opas on laitettu opinnäytetyön liitteeksi. (Liite 1.) Opas käännettiin myös PDF-tiedostoksi, sen avautuessa helpommin mobiilissa ja toisaalta sen jaettavuuden kannalta. Opas voidaan lähettää vanhemmille myös esimerkiksi tekstiviestin tai sähköpostin liitteenä. Näin voidaan varmistaa oppaan saatavuus ja saavutettavuus. Valmis opas on tyyllisesti mielestäni selkeä ja yhtäläinen kokonaisuus. Värejä ja korostuksia on käytetty hillitysti, jottei luettavuus kärsisi. Opas on lähetetty tilaajalle sähköpostilla ja mobiiliversiona tekstiviestitse, jotta monistenippua laajempi käytettävyys ilmentyisi heti.

10.1 Työelämän palaute

Pyysin palautetta työelämältä valmiista oppaasta. Palaute jäi suppeaksi ja sisälsi lähinnä muutostoiveita. Palautetta ja kommentteja sain sähköpostitse. Oppaan version lähetin nimetylle työelämäedustajalle, joka välitti sen kaikille vastaanotto osastoille vastaavien ohjaajien kautta. Palautteen anto eri osastoilta oli siis osaston vastaavan ohjaajan omasta aktiivisuudesta kiinni. Palautetta sain kolmelta eri osastolta osastojen vastaavien ohjaajien kautta. Palautteesta kuitenkin välittyi tyytyväisyys valmiiseen oppaaseen. Opasta kuvattiin helppoluokiseksi ja korjauspyynnöt olivat lähinnä sanamuotoja, joita haluttiin muokata sekä muutama kirjoitusvirhe. Palautteiden pohjalta tein toivotut muutokset ja viimeisen version tilaajalle palautin 10.5.2019. Pyysin tällöin vielä erikseen palautetta oppaasta, mutta en saanut palautetta toivotussa ajassa ennen opinnäytetyön esittelyä ja julkaisua.

10.2 Arviointi

Opinnäytetyön arviointi muodostui useista vaiheista. Tärkeimmäksi nostaisin lopputuotoksen eli oppaan työelämäedustajien antaman arvioinnin ja heidän näkemyksensä prosessin toimivuudesta. Keräsin palautetta myös kyselylomakkeissa itse lomakkeista. Arvioinnissa täytyi myös pohtia vaiheiden merkitystä kokonaisarviointia tehdessä.

Oppaan arvioinnissa otin huomioon tietoperustassa ja tavoitteissa esiin nostetut tavoitteet selkeäkielisydestä, luettavuuden helppoudesta ja käytännöllisyydestä. Jouduin tekemään laadussa kompromisseja, jotka vaivaavat itseäni. Koen kuitenkin tehneeni parhaani erilaisista haasteista huolimatta. Koen, että tunnistin jo alkuvaiheessa, että työelämäyhteistyö on opinnäytteen onnistumisen kannalta avainasemassa ja pyrin löytämään ratkaisuja sen onnistumiseksi. Valmiin tuotoksen kanssa voin todeta, että en onnistunut tavoitteessani yhdessä oppaan rakentamisesta työelämän kanssa ja tämä vaikuttaa vahvasti prosessin onnistumiseen ja toisaalta oppaan muotoon. Tähän vaikuttaa, että alussa karsittiin pois tutkimuksellisesta osuudesta työntekijöiden teemahaastattelut, olin mahdollisesti tukeutunut niihin liikaa ja niiden pois jäänti hankaloitti oppaan rakentamista enemmän kuin oletin. Haastattelujen pois jäännin myötä olisin tarvinnut vahvempaa tukea ja ohjausta oppaan tekoon nuorten vastaan-

otosta, tätä en kuitenkaan osannut joko pyytää ymmärrettävästi tai nuorten vastaanoton resurssit eivät siihen riittäneet. Yhteistyö työelämän kanssa jäi sirpaleiseksi ja näin ollen tavoite tiiviistä yhteistyöstä ei toteutunut.

Opas täytti lopuksi kuitenkin keskeiset tavoitteet hyvin, vaikka tavoitteeni olivat lopputulosta korkeammalla. Uskon oppaan täyttävän kriteerinsä ja olevan pienin muokkauksin käytettävissä kaikilla nuorten vastaanotto-osastoilla. Opas on mielestäni helppolukuinen ja se on sitä myös mobiililaitteiden ruuduilta. Kokonaisuus on selkeä ja selkeys kantaa läpi oppaan. Opasta on myös mahdollista päivittää ja muokata, joten se kestää myös aikaa. Oppaassa on esitetty kaikki tarpeellinen, eikä siihen tullut aiheisäyksiä lainkaan työelämän palautteesta vaan muokkaukset olivat lähinnä stilistisiä.

Opinnäytetyö kehitti myös itseäni tulevana sosiaalialan ammattilaisena. Opinnäytetyön tekeminen on ollut prosessi, jossa olen saanut toimia melko itsenäisesti omaa itseäni ja aikatauluani johtaen. Toisaalta haasteena on ollut reflektoinnin puute esimerkiksi työelämäyhteistyötahon kanssa. Olen oppinut hakemaan tietoa eri kanavista ja hyödyntämään tätä tietoa opinnäytetyötä tehdessäni. Opinnäytetyössä käytetyön teorian pohjalta sain uusia oivalluksia lastensuojelun laitostyöhön. Opinnäytetyö tehtiin lyhyessä ajassa ja informaation määrä oli suuri. Opin myös itsestäni, että pystyn myös nopeasti sisäistämään uusia asioita ja vaikka epävarmuus välillä olikin vahva, lopputulos oli onnistunut. Tein opinnäytetyön nopealla aikataululla, joka sopii sinänsä omaan vauhtiini, mutta oli myös todettava, ettei raportoinnin taitoni ole niin kehittyneet kuin olin ehkä kuvitellut. Turvauduin enemmän Laureasta saatuun ohjaukseen varsinkin raportin suhteen kuin olisin kuvitellut turvautuvani. Huomasin tässä myös kehittymiskohteen, jota olisi vielä työstettävä.

11 Yhteenveto, pohdinta ja jatkokehitys

Opinnäytetyötä aloittaessani olin innoissani kehittämistehtävästä, joka on mielenkiintoista toteuttaa. Haasteet tilaajan kanssa kuitenkin madalsivat innostustani nopeasti. Tiedostin jo alkuvaiheessa, etten voi saavuttaa tavoitteitani toivomallani tasolla, sillä tavoitteeseen pääsy olisi vaatinut tilaajalta yhteistyöhön suurempaa resurssia kuin heillä oli mahdollista antaa. Halusin kuitenkin saattaa työn loppuun, vaikka tiedostin haasteet. Mielestäni osasin ennakoida niin sanotut kipupisteet varhain ja koen tehneeni kaikkeni, jotta niistä päästäisiin yli.

Prosessia suunnitellessa ja toteuttaessa mukauduin sen mukaan, mitä haasteita eteen tuli. Tein paljon hyvin itsenäisiä ratkaisuja ja pyrin päämäärätietoisesti viemään prosessia eteenpäin. Voin todeta tahtini olleen liian vauhdikas tilaajan näkökulmasta, joka ei yllättänyt ja tiesin sen olevan mahdollinen haaste. Ratkaisuja tein hyvin pitkälti opintojeni etenemisen kannalta tiedostaen tällöin lopputuloksen mahdollisesti kärsivän. Itsenäinen työote oppaan rakennuksessa loi epävarmuutta onnistumiseen. Toivoin vahvempaa vuoropuhelua työelämän-

edustajien kanssa oppaan sisällöstä, mutta resurssien vuoksi tämä ei toteutunut. Sain kuitenkin palautetta sitä pyytäessäni ja palaute oli positiivista. En kuitenkaan voinut olla täysin varma oppaan heille palauttaessani, että se on sellainen, jota pystytään käyttämään kaikilla osastoilla, sillä oma kokemukseni oli vain yhdestä osastosta ja en usko tämän kokemuksen riittäneen näin laajan yleistyksen tekemiseen.

Tutkimuksellinen osuus jäi suppeaksi ja E-lomake kyselyinä tehdyt kyselyt eivät täysin onnistuneet. Vain toinen kysely pystyttiin raportoimaan ja senkin tulokset ovat epäluotettavia otannan pienuuden vuoksi, laadullista tutkimusta ei kuitenkaan voida arvioida kuten määrällistä luotettavaksi tai epäluotettavaksi (Eskola & Suoranta 1998, 208-222). Tutkimuksellinen osuus kuitenkin antoi osviitan, että opas oli tarpeellinen ja koen, että yleinen keskustelu kyselyissä esitetyistä asioista olisi tarpeen vastaanotto-osastoilla. Kehittämistehtävän kautta siis nousi myös tulos, joka ei ollut ennalta tiedetty ja pystyin näin antamaan tilaajalle myös lisäkehittämisaikatuksen toiminnalle.

Prosessi on toteutettu sovitusti ja lopputulos on mielestäni niin hyvä kun näillä tiedoilla ja taidoilla se voi olla. Koen kuitenkin, että pidemmällä aikajänteellä prosessi olisi onnistunut paremmin ja lopputulos voisi olla parempikin. Tavoitteena oli tehdä opas, joka on käytettävissä kaikilla nuorten vastaanotto-osastoilla. Oppaasta tuli helposti muokattava kaikkien osastojen käyttöön jokaisen osaston oman mielen mukaan, joten koen täyttäneeni asetetut tavoitteet vaikkakin alhaisemmalla tasolla kuin olin suunnitella asettanut.

Lähteet

Painetut

Courtney, M. & Barth, R. 1996. Pathways of Older Adolescents out of Foster Care: Implications for Independent Living Services. *Social Work* 41 (1), 81.

Gibson, D. 2009. *The Wayfinding Handbook; Information Design for Public Places*. New York: Princeton Architectural Press, 87.

Elstad, G. 2003. Kun elämä satuttaa. Kauniainen: Perussanoma, 8-9.

Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Osuuskunta Vastapaino, 208-222.

Haapaniemi, H., Routsalo, P. 2009. *Hoitotiede* 2009, 21(1)1.

Heikkinen, V. 2011. Artikkel: Selkokieli ja ymmärtämisen mahdollisuus: Selkoistettu uutinen: lingvistinen analyysi selkotekstin erityispiirteistä (Auli Kulkki-Nieminen). *Tieteessä tapahtuu* 29/2011; 1, 20.

Heiskanen, T. & Salonen, K. & Sassi, P. 2006. *Mielenterveyden ensiapukirja*. Suomen Mielenterveysseuran julkaisu. Helsinki: SMS-Tuotanto Oy, 35.

Heikkilä, T. 2005. *Tilastollinen tutkimus*. 5.-6. painos. Helsinki: Oy Edita Ab, 56.

Hiidenmaa, P. 2018. Yhä moniulotteisempi lukutaito. *Virittäjä*. 122, 2/2018.

<https://doi.org/10.23982/vir.70975>.

Kujala, V. 2012. VOIKUKKIA-vertaistukiryhmät, tapaamisten rakenne ja sisältö. Julkaisussa: Kivinen, S., Hägglund, H., Söderholm, P. & Kujala, V. (toim.) *VOI-KUKKIA-vertaistukiryhmät. Opas sijoitettujen lasten vanhempien vertaistukiryhmien perustamiseen ja ohjaamiseen*. Helsinki: Painotalo Repe Oy, 87.

Lastensuojelulaki 417/2007.

Mansikkamäki, T. 2002. Ammatillaiset mediassa. Teoksessa Torkkola, S. (Toim.)

2002. *Terveysviestintä*. Helsinki: Tammi, 165-168.

Moilanen, T. & Roponen, S. 1994. Kvalitatiivisen aineiston analyysi ATLAS/ti-ohjelman avulla. *Menetelmäraportteja ja käsikirjoja 2*. Helsinki: Kuluttajatutkimuskeskus.

Pesonen, E. 2007. Julkaisijan käsikirja. ISBN 978-951-0-032819-4. Helsinki: WSOYpro/Docendo-tuotteet, 33.

Pitkänen, M. 2011. Vastuun paikka! Vanhempien tukeminen lapsen huostaanotossa. Helsinki: Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus Socca.

Sormunen, E. & Poikela, E (toim.). 2008. Informaatio, informaatiolukutaito ja oppiminen. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy -Juvenes Print.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2013. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki. Tammi, 135-136.

Valkonen, L. 1995. Kuka on minun vanhempani? Perhehoitonoorten vanhempisuhteet. Tutkimuksia 52. Helsinki: Stakes, 4.

Valokivi, H. 2004. Lainrikkajan ääni auttamisjärjestelmässä. Teoksessa Puhua vastaan ja vaieta. Helsinki: Gaudeamus, 133.

Valtonen, A., Ruusuvuori, J. & Tiittula, L.(toim.). 2005. Haastattelu; tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Sähköiset

Airaksinen, T. 2009. Toiminnallinen opinnäytetyö tekstinä. Luettu 4.12.2018. <http://www.sli-deshare.net/TiinaMarjatta/toiminnallinen-opinnytety-tekstin>

Kriisi. 2018. Kielitoimiston sanakirja. Kotimaisten kielten keskus & Kielikone Oy. Viitattu 9.4.2019. <https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/netmot.exe?Search-Word=kriisi&dic=1&page=results&UI=fi80&Opt=1>

Kriisin vaiheet. 2018. Terveyskylä.fi: Aivotalo.fi. Luettu 23.11.2018. <https://www.terveyskyla.fi/aivotalo/apua-ja-tukea/sairastuminen-ja-kriisi/kriisin-vaiheet>

Lastensuojelun käsikirja. 2018. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos THL. Luettu 23.11.2018. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja>

Nuorten vastaanottolaitokset. 2018. Helsingin kaupunki. Luettu 23.11.2018. <https://www.hel.fi/sote/toimipisteet-fi/aakkosittain/lastensuojelu/vastaanottolaitokset/nuorten-vastaanottolaitokset/>

Näin teen loistavan esitteen. 2012. Koulutus ja kehittämispalvelu Aducate /Itä-Suomen yliopisto. Luettu 4.12.2018. http://wanda.uef.fi/tkk/liferay/projektit/tyovoimava-raaja2/wpcontent/uploads/2011/11/onnistunut_esiteA4.pdf

Ruppel, K. 2019. Kotimaisten kielten keskus. Viitattu 9.4.2019. https://www.kotus.fi/nyt/ky-symyksiä_ja_vastauksia/sanojen_alkuperasta/kriisi

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 7.5.2019. http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_2.html

Testaa tekstin ja taustan väri. 2014. Saavutettavuus.fi: Kokko-Kokki Oy. Viitattu 23.4.2019 <http://www.saavutettavuus.fi/kontrasti.php>

Selkokielen mittari. 2018. Selkokeskus. Viitattu 9.4.2019. <https://selkokeskus.fi/selkokieli/selkokielen-mittari/>

Timo. 2016. Saavutettava.fi: Saavutettavaa typografiaa - Osa 1 & 2. Viitattu 9.4.2019. <https://saavutettava.fi/2006/03/24/saavutettavaa-typografiaa-osa-1/>
<http://saavutettava.fi/2006/04/16/saavutettavaa-typografiaa-osa-2/>

Visuaalisen ilmeen ohjeisto: versio 3. 2017. Helsingin Kaupunki. Viitattu 23.4.2019. <https://helsinki.emmi.fi/f/9Xb>

Julkaisemattomat

Kieselbach, H. 2018. Vastaanoton ohjaajan haastattelu. 28.9.2018. Helsingin Kaupunki, Herttoniemen Nuorten Vastaanotto.

Perehdytyskansio. 2016. Herttoniemen nuorten vastaanotto.

West, J. 2018. Vastaanoton ohjaajan haastattelu. 22.9.2018. Helsingin Kaupunki, Herttoniemen Nuorten Vastaanotto.

Kuviot

Kuvio 1: Työskentely nuorten vastaanotossa (Perehdytyskansio 2016).....	4
Kuvio 2: Aikataulun prosessikaavio	9
Kuvio 3: Opinnäytetyö prosessisuunnitelma.....	10
Kuvio 4: Työelämän kanssa sovittu aikataulu	11

Taulukot

Taulukko 1: Kyselyn kysymykset työntekijöille	14
Taulukko 2: Kyselyn kysymykset vanhemmille.....	15
Taulukko 3: Tieto osaston toiminnasta on kattavaa	16
Taulukko 4: Vanhemmat käsittävät lyhenteet.....	16
Taulukko 5: Osaston aikataulut.....	17
Taulukko 6: Arviointijakson kulku.....	17
Taulukko 7: Perhetyö.....	18
Taulukko 8: Rajoittaminen	19
Taulukko 9: Laki perusteisuus	19
Taulukko 10: Tavoitteet	20
Taulukko 11: Yhteydenpito osastolle.....	20
Taulukko 12: Yhteydenpito osastolta.....	21
Taulukko 13: Kuka päättää.....	21
Taulukko 14: Arviointi.....	22
Taulukko 15: Mitä nuori saa.....	23

Liitteet

Tervetuloa nuorten vastaanottoon! -opas	35
---	----

Liite1: Tervetuloa nuorten vastaanottoon! -opas

Helsingin Kaupungin Nuorten Vastaanotto toiminta

Tervetuloa Nuorten Vastaanottoon!

Opas sijoitetun nuoren perheelle

Yhteystiedot

Herttoniemen nuorten vastaanottoon kuuluu kaksi osastoa, joissa molemmissa on 6 paikkaa.

Talon alakerrassa sijaitsee Sirius -osasto ja yläkerrassa sijaitsee Polaris -osasto. Osastoilla on omat sisäänkäynnit.

Osoite: Niittaajankatu 2, 00810 Helsinki

Osasto Sirius p. 09 310 28 360

Osasto Polaris p. 09 310 42 922

Meille osastoille voit olla yhteydessä soittamalla ja tekstiviestein. Emme aina pääse välttämättä heti vastaamaan, mutta soitamme takaisin heti kun pystymme.

Sisällys

Yhteystiedot	1
Osaston säännöt	2
Sisääntuloajat	2
Toiminnallinen	2
Ruoka-ajat	2
Nuorten vastaanoton työryhmä	2
Vierailut osastolla	2
Yhteistyö	3
Perheen kanssa työskentely ja vanhemman rooli	3
Käyttövarat	3
Kotiharjoittelu	3
Hygienia	3
Koulussa käynti	3
Nuoren rajoittaminen	4
Nuorta koskevat kirjaukset	4
Arviointi	4
Jakson kulku	5
Kuka päättää ja kenen vastuu?	6
Slangi haltuun!	7
Mistä saan lisätietoja?	8
Vertaistukea	8
Lisätietoa käsitellyistä aiheista	8
Tietoa eri kielillä	8

Osaston säännöt

Osastolla nuori saa oman huoneen, jossa voi oleilla rauhassa. Osastolla on myös olohuone, jossa voi katsella televisiota tai pelailla.

Nuori voi käydä harrastuksissa ja tavata ystäviä ja lähipiiriä. Nuorelle tehdään viikko-ohjelma ja kaikista menoista voidaan sopia. On kuitenkin aina tärkeää tietää missä nuori liikkuu ja menot on sovittava etukäteen.

Jaksoon liittyy myös työskentelyä, sillä usein jakson yksi tavoite on arvioida nuoren tilannetta kokonaisvaltaisesti ja tämän vuoksi on tärkeää suunnitella aika myös osastolla oloon.

On hyvä huomioida, että jokaisen nuoren jakso on yksilöllinen ja yksilöllisesti suunniteltu vastaamaan nuoren tarpeita

Sisääntulo ajat

Osastolle tullaan suoraan koulusta ruokailemaan ja sopimaan illan kulusta. Päivälisen jälkeen voi lähteä ulkoilemaan. Sisääntulo aika arki iltaisin on klo 20.30. Viikonloppuisin sisääntuloaika on klo 22.

Toiminnallinen

Osastolla toteutetaan toiminnallinen ilta aina viikoittain. Toiminnallinen on vaihtelevaa yhdessä tekemistä osastolla ja osaston ulkopuolella nuorten ja ohjaajien kesken. Toiminnallisen valintaan voivat nuoret vaikuttaa.

Ruoka-ajat

Osastolla tarjotaan aamupala, lounas, välipala, päivällinen ja iltapala.

Ruoka syödään ruokapöydässä, ruokailu on tärkeä yhteinen hetki päivää. Osastolla syödään normaalia kotiruokaa ja herkutellaankin välillä.

Allergiat ja ruokavaliot huomioidaan!

Nuorten vastaanoton työryhmä

Osastolla on ympärivuorokauden ohjaaja. Nuorelle nimetään työpari omaohjaajaksi, mutta työskentelyä on kaikkien ohjaajien kanssa.

Lisäksi vastaanotto osaston työryhmään kuuluu psykologi ja erityissosiaalityöntekijä, jotka tukevat työskentelyä. Osastoilla on vastaava ohjaaja, joka vastaa osaston toiminnan kulusta.

Vierailut osastolla

Perheenjäsenet ovat tervetulleita osastolle viettämään aikaa nuoren kanssa. Myös erilaisista tekemisistä osaston ulkopuolella jakson aikana voidaan sopia. Nuorelta kysytään jakson alkaessa, ketkä vierailijat läheisistä jakson aikana käyvät. Osastoilla ei ole tarkkoja vierailuaikoja, mutta osastolle tulosta olisi hyvä sopia aina osaston ohjaajien kanssa.

Yhteistyö

Nuoren jakson aikana tehdään paljon yhteistyötä perheen, koulun, lastensuojelun sosiaalityöntekijän ja nuoren muun verkoston kanssa.

Jakson alussa osastolle annetaan lupakkeiden kanssa nuoren asioista saa puhua. Yhteistyö laaja-alaisesti helpottaa jakson kulkua.

Perheen kanssa työskentely ja vanhemman rooli

Jakson aikana tehdään työtä myös perheen kanssa kartoittaen vanhemmuuden voimavaroja ja periaatteita. Osa työstä tehdään kotikäyntien ja osastolla perhetapaamisten muodossa.

Vanhemman roolia jakson aikana voi kuvata rinnakkaiseksi vanhemmuudeksi. Rinnakkainen vanhemmuus tarkoittaa, että vastuu lapsen arjen kulusta on osastolla, mutta vanhemmuus ei katoa. Se on yhteydenpitoa, yhdessä tekemistä, välittämistä ja läsnäoloa.

Perhe on tärkeä voimavara nuorelle ja perheentukea jakson aikana, ei pidä unohtaa.

Käyttövarat

Nuori saa osastolta lakisääteiset käyttövarat, osastolla puhutaan viikkorahasta, joka on nuorille terminä tutumpi. Käyttövarat ovat reilun 10€ vaihdellen nuoren iän mukaan

Kotiharjoittelu

Nuori voi jakson aikana olla sovitusti kotona kotiharjoittelussa. Kotiharjoittelut sovitaan aina etukäteen. Kotiharjoittelun aikana osastolta ollaan yhteydessä kotiin ja kysellään kuulumisia ja kotonaolon sujumista. Yleensä soitot tehdään iltaisin.

Tärkeää huomioida, että kotiharjoittelun aikana kotona ei voi käyttää päihteitä ja nuorelle on asetettava rajat ja aikataulu kotiin tuloon, nämä ovat myös kotiharjoittelun edellytyksiä.

Hygienia

Osastoilla on yhteiskäytössä olevat suihkut. Osastolta saa suihkusaippuan, shampoon, deodorantin, hammasharjan sekä hammastahnan. Osastolta saa myös lakanat, pyyhkeen ja kylpytakin. Oma huone siivotaan viikoittain, jonka yhteydessä lakanat vaihdetaan.

Koulussa käynti

Jakson aikana nuori käy koulussa normaalisti lukujärjestyksen mukaisesti. Osasto toivoo saavansa myös Wilma-tunnukset osastolle, jolloin koulussa käyntiä voidaan myös seurata ja esimerkiksi viestit koululta saadaan suoraan osastolle. Nuorta tuetaan itsenäiseen koulunkäyntiin, läksyissä ja herätyksissä autetaan tarpeen mukaan.

Nuoren rajoittaminen

Nuoren toimintaa voidaan rajoittaa lastensuojelulain mukaisesti, jokaisella nuorella on kuitenkin perustuslailliset oikeudet esimerkiksi liikkumiseen, koskemattomuuteen ja omiin valintoihin.

Vastaanotto osastot ovat suljettuja osastoja, mutta ei vankiloita. Nuorta voidaan ohjata kasvatuksellisesti esimerkiksi kehittämällä, motivoimalla ja ohjaamalla esimerkiksi käymään koulussa tai noudattamaan sääntöjä.

Kasvatukselliset toimenpiteet eivät saa loukata nuoren perustuslaillisia oikeuksia.

Rajoittaminen on lakiin perustuvaa ja sitä saa tehdä sosiaalityöntekijä ja osaston työntekijät. Rajoittamisen muotoja ovat yhteydenpidon- ja liikkumisvapauden rajoittaminen, henkilön katsastus ja henkilön tarkistus, eristäminen, kiinnipitäminen sekä aineiden ja esineiden haltuunotto. Rajoittaminen on aina tehtävä mahdollisimman turvallisesti ja lapsen ihmisarvoa kunnioittaen.

Rajoitustoimenpiteestä tehdään aina päätös, johon kysytään nuoren ja vanhempien mielipide ja vastustaako toimenpidettä sekä saatetaan myös kirjallisesti tiedoksi.

Nuorta koskevat kirjaukset

Lastensuojelulaki edellyttää, että nuoren kanssa työskentely kirjataan asiakastietojärjestelmään. Nuorella on oikeus lukea kaikki hänestä kirjoitettu, nuorelle tarjotaan tätä mahdollisuutta. Käytännössä kaikki osaston tapahtumat kirjataan, jotta asiat pystytään myös todentamaan. Kirjaukset tehdään Effica-tietojärjestelmään, jossa ne ovat myös vastuusosialityöntekijän nähtävillä.

Arviointi

Arviointi tarkoittaa, että nuoren vastuunottoa arjesta, motivaatiota, kykyä ottaa vastaan ohjausta sekä henkistä-, psyykkistä- ja fyysistä hyvinvointia havainnoidaan ja kartoitetaan jakson aikana. Ohjaajat tekevät nuoren kanssa työtä erilaisten työmenetelmien avulla, menetelmät valikoituvat yksilöllisesti.

Jakson lopuksi tehdään arviointiyhteenveto, jossa nuoren ja perheen kokonaisvaltainen hyvinvointi, päihteidenkäyttö ja kyky arjen hallintaan käydään läpi. Yhteenvetoon kirjataan myös näkemys, mikä olisi nuorelle paras tukimuoto tai muodot jatkossa.

Arviointi on jatkuvaa ja perustuu havainnointiin ja erilaisten menetelmien avulla työskentelyyn

Jakson kulku

Nuoren jaksoon sisältyy paljon lyhyeen aikaväliin. Jakso yleisesti kulkee Kuvion 1 mukaisesti.

Jokaisen nuoren jakso on yksilöllinen ja esimerkiksi neuvotteluiden ja perhetaapaamisten määrä vaihtelee.

Tavoiteneuvottelu

Tavoiteneuvotteluun osallistuu osaston ohjaaja, vastuu sosiaalityöntekijä, perhe ja nuori sekä tarvittaessa muita nuoren elämän kannalta tarpeellisia yhteistyötahoja.

Tavoiteneuvottelussa määritellään tavoitteet jaksolle.

Välineuvottelu

Välineuvotteluissa katsotaan miten sovitut asiat ovat edenneet. Tarvittaessa tavoitteita lisätään tai muutetaan.

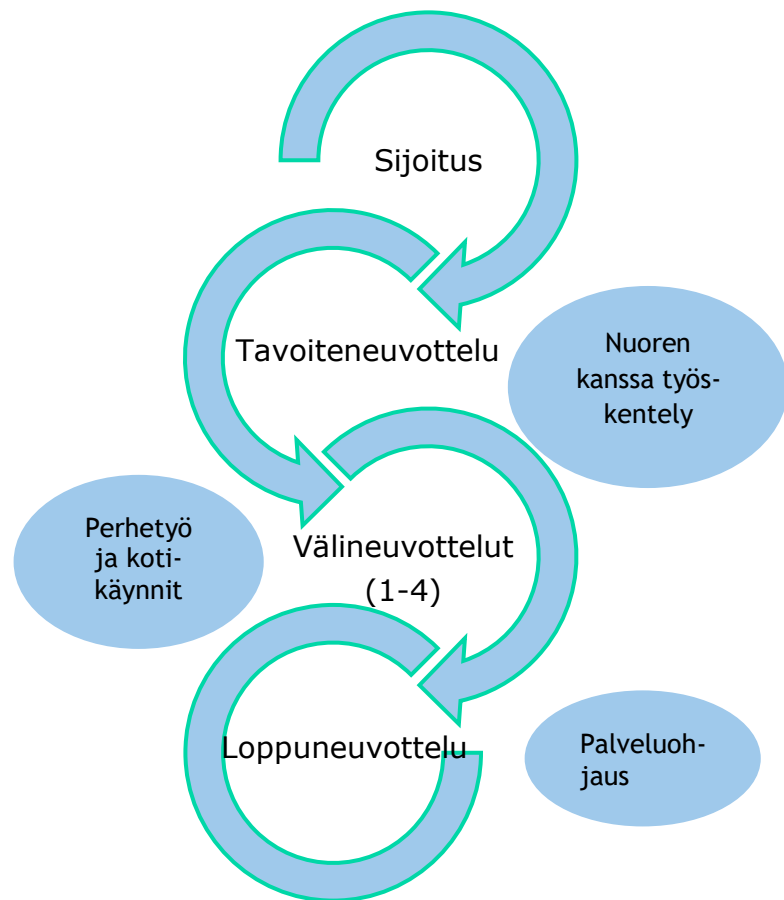
Loppuneuvottelu

Loppuneuvottelussa käydään läpi, miten tavoitteet ovat toteutuneet ja mitä tapahtuu jakson loputtua

Nuoren kanssa työskentely

Nuoren kanssa työskennellään koko jakson ajan erilaisin menetelmin. Nuorta haastatellaan ja hänen kanssaan tehdään erilaisia tehtäviä. Työskentely on suunnitelmallista ja tavoitteellista.

Kuva 1: Jakson kulku

Kuka päättää ja kenen vastuu?

Nuori viettää osastolla lyhyen ajanjakson. Jakson sujumisen kannalta on oleellista tietää kenen vastuulla mikäkin asia on. Alla taulukossa on merkattuna vastuut, on hyvä huomata, että yhdessä tehtäviä päätöksiä ei sanele kukaan vaan ne täytyy sopia.

Asia	Sosiaalityöntekijä	Vanhemmat	Osaston ohjaajat	Nuori	Yhdessä
Rajoitustoimenpiteet	x		x		
Sisääntuloaika			x		x
Sijoitus/huostaanotto	x				
Kotiharjoittelu					x
Neuvottelun ajankohta					x
Kännykän käytön rajoittaminen		x		x	x
Läksyt				x	
Henkilökohtaiset tavarat				x	
Sääntöjen noudattaminen				x	
Oman huoneen siisteys				x	
Käyttövarat			x		

Slangi haltuun!

Lastensuojelulaitoksessa törmää usein erilaisiin lyhenteisiin varsinkin nuorten käyttämänä. Alla pieni slangisanakirja.

Lyhenne	Selitys
Laitos	Lastensuojelulaissa määritelty paikka, tällaisia ovat esimerkiksi vastaanotto osastot, koulukoti ja nuorisokoti.
Koulukoti	Yhdistää laitoksen ja koulun. Koulukodissa on oma peruskoulu. Pääosin valtion ylläpitämiä. Suomessa on 7 koulukotia. Koulukodit ovat usein hieman syrjässä kaupungeista.
Nuorisokoti	Kodinomainen lastensuojelulaitos.
Sijoitus	Sijoitus kodin ulkopuolelle voi olla avohuollon toimenpide tai kiireellinen. Molemmissa keskiössä on, että nuoren kasvu ja kehitys on vaarassa, joko nuoren oman toiminnan tai ympäristön toiminnan vuoksi.
Huostaanotto	Huostaanottoon turvaudutaan, jos kodin olosuhteet tai lapsen oma käyttäytyminen uhkaavat vaarantaa lapsen terveyttä tai kehitystä. Tähän ryhdytään, kun avohuollon tukitoimet eivät ole olleet mahdollisia, sopivia tai olleet riittämättömiä.
LVR	Liikkumisvapauden rajoittaminen eli rajoitustoimenpide
YPR	Yhteydenpidon rajoittaminen eli rajoitustoimenpide
Seula	Rajoitustoimenpide eli henkilön katsastus. Otetaan, jotta selvitetään, onko nuori käyttänyt huumaavia aineita. Virtsanäyte, joka annetaan valvotusti.
Erkka	Eristäminen eli rajoittamistoimenpide
Ratsaus	Rajoitustoimenpide eli henkilön tarkastus tai omaisuuden ja lähetysten tarkastaminen. Käytetään kun epäillään, olevan hallussa päihteitä tai vaarallisia esineitä.
Stt Sossu	/ Sosiaalityöntekijä

Mistä saan lisätietoja?

Jakson aikana voit olla yhteydessä osastolle ja kysyä lisätietoja, neuvottelut ovat myös hyvä paikka kysyä asioita. Tämän lisäksi voit selailta esimerkiksi alla olevia linkkejä.

Vertaistukea

VOIKUKKIA-ryhmät ovat vertaistuki ryhmiä sijoitettujen nuorten vanhemmille.

<https://www.voikukkia.fi/vanhemmat/voikukkia-ryhma/>

Lisätietoa käsitellyistä aiheista

Lastensuojeluun liittyviä käsitteitä, Lastensuojelu info. <https://www.lastensuojelu.info/sa-nasto/>

Lastensuojelua säätelevät lait koottuna, THL: Lastensuojelun käsikirja.

<https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/laki-oikeuskaytanto>

Rajoitustoimenpiteet, THL: Lastensuojelun käsikirja. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/rajoitustoimenpiteet-sijaishuollossa#Rajoitustoimenpiteet%20p%C3%A4hkin%C3%A4nkuoressa>

Rinnakkainen vanhemmuus käsitteeseen voi tutustua Miia Pitkäsen tutkimuksesta: Vastuun paikka! -Vanhempien tukeminen lapsen huostaanotossa. http://www.socca.fi/julkaisut/julkaisusarja/vastuun_paikka!_-_vanhempien_tukeminen_lapsen_huostaanotossa.381.shtml

Vanhempien oikeudet ja velvollisuudet, Lastensuojelu info. <https://www.lastensuojelu.info/lastensuojelun-perusta/vanhempien-oikeudet-ja-velvollisuudet/>

Tietoa eri kielillä

Lastensuojelu Selkosuomeksi, Lastensuojelu info. <https://www.lastensuojelu.info/sf/>

Xogta badbaadada carruurta, Lastensuojelu info. <https://www.lastensuojelu.info/so/>

معلومات عن حماية الطفل, Lastensuojelu info. <https://www.lastensuojelu.info/ar/>